



"Et on joku paikka mihin voi mennä."

Kävijöiden kokemuksia Vailla vakinaista asuntoa ry:n  
Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskukselta

---

Kuurne, Anu  
Pellinen, Helianna

Laurea-ammattikorkeakoulu  
Tikkurila

"Et on joku paikka mihin voi mennä."  
Kävijöiden kokemuksia Vailla vakinaista asuntoa ry:n  
Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskukselta

Anu Kuurne  
Helianna Pellinen  
Rikosseuraamusalan koulutusohjelma  
Opinnäytetyö  
Syyskuu, 2012

Kuurne Anu, Pellinen Helianna

**"Et on joku paikka mihin voi mennä." Kävijöiden kokemuksia Vailla vakinaista asuntoa ry:n Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskukselta.**

Vuosi 2012

Sivumäärä 67

---

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Vailla vakinaista asuntoa ry:n eli Vva ry:n toimipisteen Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskuksen eli Vepan kävijöiden kokemuksia keskuksen toiminnasta. Aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu. Opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään Vva ry:n raportoinnissa rahoittajille, yhteistyötahoille sekä sidosryhmille. Opinnäytetyö on myös osa Vva ry:n osallisuusstrategiaa sekä toiminnan vaikutusten ja laadun arviointia.

Vailla vakinaista asuntoa ry on kolmannen sektorin toimija, jonka tarkoituksena on vaikuttaa asunnottomuuteen niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla. Vva ry:n mielestä asunto on jokaisen perusoikeus, eikä sen puuttumista voida hyväksyä missään olosuhteissa. VVA ry:n tavoitteena on, että vuoteen 2016 mennessä asuntolat ja yhteismajoituspaikat on lakkautettu. Vepan lisäksi Vva ry:llä on muitakin toimintoja ja toimipisteitä.

Vepa toimii matalan kynnyksen periaatteella eli sinne ovat kaikki tervetulleita, myös päihtyneenä. Vepa on avoinna maanantaista perjantaihin yleensä klo 7-14. Vepan kävijöillä on mahdollisuus katsoa tv:tä, käyttää tietokonetta, soittaa maksutta virkapuheluita tai vain istua lukemaan päivän lehdet ja juoda kuppi kahvia. Vepassa on mahdollista myös käydä suihkussa, sekä vaihtaa ja pestä vaatteita. Pääasiana on kuitenkin vertaistuen pohjalta tapahtuva kanssakäyminen.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä toimii vertaisuus ja asunnottomuus. Vertaisuus tarkoittaa sitä, että vertaisen tieto ja taito pohjautuu omakohtaiseen kokemukseen jostakin vaikeasta elämäntilanteesta. Vva ry määrittelee asunnottomuuden niin, että henkilö, jolla ei ole nimeä ovelta, on asunnoton.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineisto on kerätty puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla kahden viikon aikana joulukuussa 2011. Haasteltavat ovat Vepan kävijöitä ja ovat osallistuneet haastatteluun vapaaehtoisesti. Haastatteluja ei sovittu etukäteen, vaan haastattelijat tiedustelivat kävijöiltä halukkuutta haastatteluun heidän ollessaan Vepassa. Haastatteluun suostui seitsemän kävijää.

Pääasiassa haastateltavat kokivat Vepan toiminnan olevan hyödyllistä ja tarpeellista. Haastatteluun osallistuneet olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä Vepaan ja sen toimintaan. Haastateltavien mielestä Vepassa koettu vertaisuus oli ehdottoman tärkeää heille. Vepan ansiosta osa haastateltavista koki olevansa vähemmän yksinäisiä ja he kokivat kuuluvansa johonkin. Haastateltavat kertoivat myös kokemastaan asunnottomuudesta sekä muista elämän haasteista kuten, päihteiden käytöstä ja vankilahistoriastaan.

Vertaisuus, vertaistuki, asunnottomuus, Vailla vakinaista asuntoa ry (Vva ry)

Kuurne Anu, Pellinen Helianna

**“That there’s a place for me to go to.” Attendees’ experiences of the Peer Support and Volunteering Center VEPA No Fixed Abode NGO (Vva ry)**

Year	2012	Pages	67
------	------	-------	----

---

The purpose of this thesis is to examine customers’ experiences of the No Fixed Abode NGO and the Peer Support and Volunteering Center VEPA. The subject has not been researched before. The results of the thesis will be utilized to the benefit of the sponsors, co-operators and other interest groups. The thesis is also a part of the No Fixed Abode NGO’s participation strategy and the evaluation of the quality and effect of the operation.

The No Fixed Abode NGO is a third sector operator of which purpose is to influence homelessness in both the individual and social level. According to the No Fixed Abode NGO a home is the basic right of everyone which should not be compromised under any circumstance. The purpose of the No Fixed Abode NGO is that by the year 2016 all of the shelters and the dormitory accommodations have been shut down for lack of need. In addition to VEPA, the No Fixed Abode NGO has other functions and outlets.

The VEPA functions under the low threshold principle, meaning that all are welcome, even the intoxicated. VEPA is open from Monday to Friday, between 7am and 2pm. The visitors of VEPA have the chance to watch television, use the computers, make necessary calls for free, or just have a cup of coffee and read the paper of the day. There is also the option of washing clothes, have a shower, and get changed. The main point of the centre is to have the interaction based on peer support.

The theoretical frame of reference for the thesis is peer support and homelessness. Peer support means that the knowledge and know-how is based on personal experiences in difficult life situations. The No Fixed Abode NGO defines being homeless as not having your name on the front door of a house.

The thesis is a qualitative study. The research material has been collected through half structured theme interviews during 10 days of December 2011. The interviewed are the attendees of VEPA, and have taken part voluntarily. The interviews were not preset, the interviewers asked for the interest to take part in the study while being at VEPA. Seven individuals took part in the interviews.

Mainly the interviewed felt that what VEPA’s doing is needed and useful. As a rule the interviewed were happy with VEPA and its function. They felt that the peer support received at VEPA has the utmost importance to them. Due to VEPA, some of them feel less lonely and as part of something. The interviewed also spoke about their homelessness, and other life challenges such as substance abuse, and prison sentences.

Peers, peer support, homelessness, No Fixed Abode NGO (Vva ry)

## Sisällys

1	Johdanto .....	7
2	Vva ry eli Vailla vakinaista asuntoa ry .....	8
	2.1 Vva ry:n toimipisteet .....	9
	2.2 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämis- ja poistamisohjelma .....	10
3	VEPA eli Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskus .....	11
	3.1 Osallisuus .....	13
	3.2 Kohtaaminen .....	15
4	Vertaisuus, vertaistuki ja vertaistoiminta .....	15
	4.1 Historia .....	16
	4.2 Yhteiskunnallinen merkitys .....	17
	4.3 Koettu vertaisuus .....	18
	4.4 Vertaisuuden kolme tasoa .....	19
	4.5 Käytännön esimerkkejä vertaistoiminnasta .....	19
5	Asunnottomuus .....	26
	5.1 Asunnottomuuden määrittely .....	26
	5.2 Syitä asunnottomuuteen .....	29
	5.3 Erityisryhmien asunnottomuus ja asunnottomuusriskit .....	33
	5.3.1 Päihdekuntoutujien asuminen .....	33
	5.3.2 Mielenterveyskuntoutujien asuminen .....	34
	5.3.3 Vapautuvien vankien asuminen .....	35
	5.4 Asunnottomuus lukuina .....	36
6	Tutkimuksen toteuttaminen .....	39
	6.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä .....	39
	6.1.1 Teemahaastattelu .....	39
	6.1.2 Sisällönanalyysi .....	40
	6.2 Haastatteluiden toteutus .....	42
	6.3 Haastatteluiden analysointi .....	43
	6.4 Tutkimuksen luotettavuuden arvio .....	45
7	Kävijöiden kokemukset .....	46
	7.1 Haastateltavien taustat .....	47
	7.2 Tulosity .....	48
	7.2.1 Vertaisuus .....	48
	7.2.2 Toimintaidea .....	49
	7.3 Elämän haasteet .....	51
	7.3.1 Asunnottomuus .....	51
	7.3.2 Päihteet .....	53
	7.3.3 Vankeus .....	54

7.4	Kehittämisideat.....	54
8	Johtopäätökset.....	55
8.1	Kävijöiden kokemuksia Vepan toiminnasta .....	55
8.2	Kävijöiden kokemuksia vertaistuesta Vepassa .....	56
8.3	Sytä miksi kävijät tulevat Vepaan.....	56
8.4	Kävijöiden kokemuksia asunnottomuudesta.....	57
9	Pohdinta.....	58
	Lähteet .....	60
	Kuvat .....	62
	Kuviot .....	63
	Taulukot .....	64
	Liitteet.....	65
	Liite 1 Haastatteluiden teemarunko.....	65
	Liite 2 Haastattelun suostumuslomake.....	66
	Liite 3 Teemoittelu runko .....	67

## 1 Johdanto

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Vailla vakinaista asuntoa ry:n (Vva ry:n) kanssa ja on osa Vva ry:n osallisuusstrategiaa sekä toiminnan vaikutusten ja laadun arviointia. Opinnäytetyötä hyödynnetään Vva ry:n raportoinnissa rahoittajille, yhteistyötahoille ja sidosryhmille.

Vva ry on kolmannella sektorilla toimiva asunnottomien etujärjestö, joka pyrkii vaikuttamaan asunnottomuuteen niin yksilöllisesti kuin yhteiskunnallisestikin. Yhdistyksen ovat perustaneet asunnottomat itse kahden sosiaalityöntekijän avustuksella vuonna 1986. Vva ry:n mielestä asunto on jokaisen perusoikeus, eikä sen puuttumista voida hyväksyä missään olosuhteissa. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää Vva ry:n matalan kynnyksen toimipisteen Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskuksen (Vepa) kävijöiden kokemuksia toiminnasta. Kävijöiden kokemuksia Vepasta ei ole aikaisemmin tutkittu. Tutkimusaineiston keräsimme teemahaastattelun avulla joulukuussa 2011, jolloin vietimme Vepassa kymmenen päivää keräten haastatteluja.

Vepa on matalan kynnyksen toimipaikka, jonka toiminta perustuu vertaisuuteen. Vepassa on mahdollista saada työntekijöiltä tukea sekä ohjausta. Vepassa saa muun muassa ruokailla ilmaiseksi, käyttää tietokonetta, soittaa virkapuheluita ilmaiseksi ja käydä suihkussa. Vepan toiminnasta vastaa vertaisohjaajat vapaaehtoisten kanssa. Vepa ei ole päihteetön paikka, joten sinne saa tulla päihtyneenä, kunhan osaa käyttäytyä hyvin ja sääntöjen mukaisesti. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

Kävijöiden Vepaa koskevien kokemusten lisäksi tarkoituksena on selvittää myös miten kävijät kokevat vertaistuen Vepassa sekä minkä takia kävijät tulevat Vepaan. Tutkimuksessa tuli myös esiin kävijöiden kokemuksia asunnottomuudesta. Tutkimuskysymyksemme muotoutuivat seuraavanlaisiksi: miten kävijät kokevat Vepan toiminnan, miten kävijät kokevat vertaistuen Vepassa, minkä takia kävijät tulevat Vepaan sekä minkälaisia kokemuksia kävijöillä on asunnottomuudesta?

Teoriaosuutemme alkaa Vva ry:n ja Vepan esittelyllä, jotta lukija saa kuvan toimintaympäristöstä. Opinnäytetyön teoreettisena taustana toimii vertaisuus ja asunnottomuus.

Vertaistoimintaa on vaikea määritellä yhdellä oikealla tavalla. Eri tutkijoilla on erimääritelmä vertaistoiminnasta. Norjalaisen tutkijan Håkan Lorentzenin mukaan vertaistoiminta määritellään niin, että ongelma tilanteessa oleva ihminen tarvitsee apua ja haluaa itse auttaa eli saada apua samankaltaisessa tilanteessa olevilta eli vertaisilta. (Laimio & Karnell 2010:14.)

Ennen empiiristä osuutta esittelemme opinnäytetyön tutkimusmethodiset lähtökohdat. Empiiriseen osuuteen olemme koonneet kävijöiden kokemuksia eri teemojen mukaan vastaten tutkimuskysymyksiin. Lopuksi pohdimme omaa opinnäytetyö prosessiamme sekä sen eri osaluueita.

## 2 Vva ry eli Vailla vakinaista asuntoa ry

Vva ry eli Vailla vakinaista asuntoa ry on perustettu vuonna 1986. Yhdistyksen ovat perustaneet Helsingin Lauttasaaren tukikodin asukkaat kahden kaupungin sosiaalityöntekijän avustuksella. Vva ry:n filosofiana toimii ajatus siitä, että jokaisella on oikeus ja kyky asua itsenäisesti. Joillakin on vain enemmän tarvetta tukeen ja ohjaukseen. Vva ry:n mielestä asunto on jokaisen perusoikeus, eikä sen puuttumista voida hyväksyä missään olosuhteissa. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

Vva ry toimii kolmannella sektorilla tarkoituksenaan pyrkiä vaikuttamaan asunnottomuuteen niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla (Vailla vakinaista asuntoa ry). Kolmatta sektoria voidaan kuvailla sellaisilla määreillä kuin ei-voittoa tavoitteleva, vapaaehtoisuus sekä kansalaistoiminta. Kolmannen sektorin organisaatiot voivat olla minkä kokoisia tahansa ja ne voivat toimia millä alalla tahansa. Usein kolmannen sektorin toimijoita ovat esimerkiksi avustajat, avustussäätiöt ja erilaiset hyvinvointiorganisaatiot. (Konttinen.)

Vva ry:n strategia on tutustua jokaisen kävijän tilanteeseen yksilöllisesti sekä pyrkiä parantamaan sitä mahdollisimman nopeasti. Vva ry:n työntekijät tutustuvat ajankohtaiseen asuntopolitiikkaan sekä lainsäädäntöön. Vva ry tuo asunnottomuutta ja asunnottomien asioita esille järjestämällä erilaisia tapahtumia sekä osallistumalla erilaisiin asunnottomuutta koskeviin tilaisuuksiin. Vva ry hankkii tietoa asunnottomien oikeasta tilanteesta erilaisten raporttien, tutkimusten sekä haastattelujen avulla. Vva ry kertoo saadut tulokset yhteistyökumppaneille, medialle sekä päättäjille. Vva ry kuuluu myös asunnottomuusjärjestöjen kansainväliseen kattojärjestöön FEANTSAan. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

FEANTASA on Eurooppalainen liitto kansallisille organisaatioille, jotka työskentelevät asunnottomien kanssa. Liitto perustettiin 1989. Liitto on kansalaisjärjestö, jonka tarkoitus on lievittää köyhyyttä sekä sosiaalista syrjäytymistä niiden keskuudessa, jotka elävät kodittomuuden uhan alla tai ovat kodittomia. FEANTASA:ssa on tällä hetkellä yli 100 järjestöä jäsenenä 30 maassa mukaan lukien 25 EU-maata. Suurin osa FEANTASA:n jäsenjärjestöistä on, joko kansalaisjärjestöjä tai uskonnollisia organisaatioita. Järjestöt tarjoavat erilaista tukea kodittomille esimerkiksi terveydenhoitoa sekä sosiaalista tukea. FEANTASA:an kuuluvat järjestöt yleensä työskentelevät yhteistyössä viranomaisten, asuntoja tarjoavien tahojen sekä muiden tärkeiden toimijoiden kanssa. (FEANTASA.)



Vva ry:n missio vuoteen 2016 mennessä on, ettei olemassa ole enää asuntoloita tai yhteismajoituspaikkoja. Tämän lisäksi jokaisen joka on menettämässä asuntonsa, tulisi saada uusi ihmisarvot täyttävä asunto kohtuullisessa ajassa sekä hänelle tulisi pystyä tarjoamaan tarvittavat tukipalvelut. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

Vva ry:n auttamistyön periaatteena toimii ratkaisukeskeinen ja auttamisprosessiin osallistava työtapa (Vailla vakinaista asuntoa ry Vuosikertomus 2010).

## 2.1 Vva ry:n toimipisteet

Vailla vakinaista asuntoa ry pitää yllä monia toimintoja eri puolilla Helsinkiä. Yökahvila Kalkers sijaitsee Mäkelänkadulla ja on auki parittomilla viikoilla maanantaista sunnuntaihin klo 22-06. Kalkersista saa akuuttia kriisiapua yöaikaan, erilaista neuvontaa ja ohjausta sekä sen lisäksi siellä on mahdollista levätä rauhassa. Kalkersissa yhdistyvät ammattiapu ja vertaisapu. Kalkers toimii myös sosiaalisena tukipisteenä yksin asuville ihmisille. Kalkers on avoin kaikille ja se toimii matalan kynnyksen periaatteella. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

Vva ry:n toimintaan kuuluu myös minibussi Yökiitäjä. Yökiitäjä liikkuu Helsingin, Vantaan ja Espoon yössä tiettyä reittiä tiettyinä kellonaikoina. Yökiitäjä toimii liikkuvana neuvontapisteinä sinne missä sen apua tarvitaan. Työntekijöinä toimivat sairaanhoitaja sekä ohjaaja. Työntekijät toimivat tiiviisti viranomaisten kanssa yhteistyössä. Yökiitäjä tekee niin sanottua etsivää työtä. Sen työntekijät ohjaavat henkilöitä sosiaali- ja terveystieteisiin sekä antavat ensi- ja keskusteluapua. Yökiitäjässä on myös mahdollista levähtää hetkeksi. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

Vva ry:stä on mahdollista saada myös liikkuvaa tukea sekä palveluohjausta esimerkiksi sairaalasta käynteihin tai muihin viranomaistapaamisiin. Liikkuvasta tuesta vastaa Juhani Haapamäki, jonka voi tavata Vepassa. Vva ry:n vertaisohjaajia voi nähdä myös Helsingin päärautatieasemalla, jossa he kiertävät kaksi kertaa viikossa ja heidät voi tunnistaa hihanauhan tekstistä. Heidän tarkoituksensa on auttaa ja neuvoa ihmisiä eteenpäin oman kokemuksen tuomalla vertaistiedolla ja taidolla. (Vailla vakinaista asuntoa ry.)

Yksi Vva ry:n toimipisteistä on Soldis, joka sijaitsee Vartiosaarta vastapäätä mannermaalla. Soldis on päihtetön vapaa-ajan viettopaikka, jossa järjestetään vertais- ja tukitoimintaa päihderiippuvaisille sekä erilaisia päihtetöntä tapahtumia. Soldiksessa käy paljon kävijöitä ja siellä järjestetään ryhmiä 2-3 kertaa viikossa. (Toimintasuunnitelma 2012: 8.)

Vva ry omistaa myös huvilan, joka sijaitsee Vartiosaarella. Huvilaa on mahdollisuus käyttää ympäri vuoden erilaiseen virkistystoimintaan. Vartiosaaren voi mennä kuka tahansa pientä

maksua vastaan. Huvila on päihteen paikka. (Vailla vakinaista asuntoa ry.) Vva ry julkaisee myös Aukki-lehteä, joka on yhdistyksen tiedotuskanava, sen lisäksi lehti toimii asunnottomien omana äänenä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. (Toimintasuunnitelma 2012: 8).

## 2.2 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen ja poistamisohjelma

Vva ry on osallistunut hallituksen järjestämään pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen ja poistamisohjelman ohjelmaryhmän työhön vuosina 2008-2011. Sen lisäksi vuonna 2012 Vva ry on mukana hallituksen uudessa asunnottomuusohjelmassa, joka kestää vuodesta 2011 vuoteen 2015 asti. Ohjelmassa keskitytään selvittämään maahanmuuttajien, nuorten sekä pienituloisten polkuja asunnottomiksi sekä heidän erilaisia asumisen ratkaisuvaihtoehtoja. (Toimintasuunnitelma 2012: 3-4.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen ja poistamisohjelman tarkoituksena oli puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2011 mennessä. Sen lisäksi ohjelman tavoitteena on poistaa pitkäaikaisasunnottomuus kokonaan vuoteen 2015 mennessä. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen ja poistamisohjelma on valtion, kuntien sekä järjestöjen yhteinen projekti. Käytännössä pitkäaikaisasunnottomuuden puolittaminen vuoteen 2011 mennessä tarkoittaa vähintään 1250 asunnon, tukiasunnon tai palveluasunnon löytymistä pitkäaikaisasunnottomille ohjelmaan osallistuvista 10 kunnasta. Ohjelma sisälsi myös ennaltaehkäiseviä toimia muun muassa nuorten tuetun asumisen kansallisen kehittämishankeen. Ohjelman tarkoituksena oli poistaa asuntolat asteittain kokonaan. Asuntolat on tarkoitus korvata asumisyksiköillä. Asumisyksiköissä voisi olla erilaista tukea ja valvontaa, mutta niissä olisi mahdollista asua myös itsenäisesti. Muutos koskee pääasiassa pääkaupunkiseudun asuntoloita. (Ohjelmatyöryhmä AHKERAT 2008: 5,7,8.)

Vuoteen 2011 mennessä asuntoja oli löytynyt pitkäaikaisasunnottomille 1088 ja vuoden 2012 aikana asuntoja tulisi olla 1697 eli ohjelman tärkein määrällinen tavoite on toteutunut. Ohjelmaan kuuluvia hankkeita on toteutettu ja niitä on menossa kaikissa ohjelmaan osallistuneissa kaupungeissa. Tavoite pitkäaikaisasunnottomuuden puolittamisesta on saavutettu kaikissa muissa ohjelmaan osallistuneissa kaupungeissa paitsi Turussa ja Oulussa, joissa pitkäaikaisasunnottomien määrä on nousussa. Yksinäisten asunnottomien määrä on myös laskussa. Selkein pudotus pitkäaikaisten asunnottomien määrässä on tapahtunut Tampereella. Vähentämishojelman ansiosta kunnat ovat muuttaneet asunnottomien palveluja esimerkiksi lisäämällä vaihtoehtoja. Asuntoloiden muunto-ohjelma on käynnissä ja osa asuntoloista onkin jo muunnettu tukiasunnoiksi. Loput asuntolat kokevat muutoksen vuoden 2012 loppuun mennessä, jonka myötä asuntoloita ei enää ole Helsingin ja Espoon alueella. Näiden parannusten lisäksi pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelma on saanut aikaan monia muitakin muu-

toksia, muun muassa asunnottomuuden ennaltaehkäisy on lisääntynyt ja vapautuvien vankien asumispolkuja on pyritty parantamaan. (Fredriksson & Kaakinen 2011.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman yhteydessä huomattiin, että pitkäaikaisasunnottomat voidaan jakaa kahteen ryhmään, niihin pitkäaikaisasunnottomiin, joiden ainoa ongelma on asunnon puute ja niihin pitkäaikaisasunnottomiin, jotka tarvitsevat apua ja tukea asumiseen. 2008-2011 vuonna ollut vähentämishjelma keskittyi lähinnä juuri niihin pitkäaikaisasunnottomiin, jotka tarvitsevat enemmän tukea ja apua asumiseen. Jotta pitkäaikaisasunnottomuus saataisiin kokonaan poistettua, tulee toimenpiteiden kuitenkin kohdistua kaikkiin pitkäaikaisasunnottomiin. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen kokonaan edellyttää kuitenkin monen eritasen yhtäaikaista toimimista eli asunnottomuutta tulee ennaltaehkäistä, asuntopolitiikassa tulee tehdä toimenpiteitä sekä selkeästi kohdennettuja toimia pitkäaikaisasunnottomuuteen tulee tehdä. Tavoitteena onkin poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2015 mennessä, tehostaa sosiaalisen vuokra-asuntokannan käyttämistä asunnottomuuden vähentämiseksi sekä lisätä toimenpiteitä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi. (Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen 2012-2015.)

### 3 VEPA eli Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskus

Vva ry:llä oli aikaisemmin erilaisia matalan kynnyksen päiväpaikkoja kuten Vepa, Arskanpesula ja kohtaamispaikka. Nämä ovat nyt yhdistyneet vuoden 2011 aikana yhdeksi ja samaksi paikaksi, yksiin tiloihin. Vepa toimii matalankynnyksen periaatteella ja sinne ovat kaikki tervetulleita. Vepa sijaitsee Vaasankatu viidessä Helsingissä. (Vailla vakinaista asuntoa ry osavuosikatsaus tammikuu-maaliskuu 2011.) Vepa on avoinna arkisin kello 7-14. Vapaaehtois-työntekijät sekä Vva ry:n jäsenet yhdessä palkatun vertaisohjaajan kanssa huolehtivat Vepan toiminnasta. (Vailla vakinaista asuntoa ry osavuosikatsaus huhtikuu-kesäkuu 2011.) Helmikuussa 2012 Vepaan palkattiin myös toinen vertaisohjaaja jakamaan vertaisohjaajan taakkaa (Vailla vakinaista asuntoa ry osavuosikatsaus 2012).

Vepa saa ruokatavaralahjoituksia, joista valmistetaan lämminruoka päivittäin. Kaikki Vepassa asioivat saavat ruokaila siellä ilmaiseksi. Vepan kävijöillä on mahdollisuus katsoa tv:tä, käyttää tietokonetta, soittaa maksutta virkapuheluita tai vain istua lukemaan päivän lehdet ja juoda kuppi kahvia. Vepassa on mahdollista myös käydä suihkussa sekä vaihtaa ja pestä vaatteita. Pääasiana on vertaistuen pohjalta tapahtuva kanssakäyminen. Mukana Vepan toiminnassa olevilla on esimerkiksi mahdollisuus vaikuttaa paikan toimintaan osallistumalla viikoittain järjestettävään kokoukseen. Kokouksissa käydään läpi ajankohtaisia asioita ja suunnitellaan tulevaa toimintaa. (Vailla vakinaista asuntoa ry osavuosikatsaus 2012.)

Vepassa on myös mahdollista saada asumiseen liittyvää neuvontaa ja ohjausta työntekijältä. Työntekijä antaa myös apua muiden virka-asioiden hoidossa. Tarvittaessa työntekijällä on mahdollisuus lähteä kävijän mukaan hoitamaan asioita. (Vailla vakainaista asuntoa ry osa-vuosikatsaus huhtikuu-kesäkuu 2011.)

Vepa on matalan kynnyksen paikka, jossa ei tarvitse olla päihteittä, mutta käytös on kriteeri eli kävijöiden pitää käyttäytyä hyvin ja noudattaa Vepan sääntöjä. Vepassa on kuusi sääntöä, joita kävijöiden tulee noudattaa. Säännöistä ei tehdä poikkeuksia. Säännöt ovat esillä Vepan seinällä, josta kaikkien kävijöiden on mahdollista ne lukea. Säännöt ovat seuraavat: Vepan edessä ei saa tupakoida eikä nauttia päihteitä. Kahvikuppeja tai laseja ei saa viedä ulos. Ruokatarjoilu ei ole varma asia, vaan ruokaa tarjotaan jos sitä on. Väkivallalla uhkailu tai väkivallan käyttäminen sekä pummaaminen ovat kiellettyä. Päihteitä ei saa myydä Vepan tiloissa. Kävijöiden pitää muistaa käyttäytyä niin kuin toivoisi muiden käyttäytyvän kävijän luona. Sääntöjen rikkomisesta seuraa porttikielto Vepaan loppu päiväksi tai pidemmäksi ajaksi. (Vepan säännöt.)

Vepan toiminta-ajatuksena on, että vertaiset tukevat toisiaan. Matalan kynnyksen kautta työntekijät kohtaavat asiakkaita ja tarkoituksena on, että asunnottomat saisivat Vepan kautta apua, tukea ja ohjausta. Vertaistoiminta on Vepassa avainsana. Vepassa vastaavana ohjaajana toimii vertaisohjaaja. Aamuisin vertaisohjaajan lisäksi paikalla on myös ohjaaja, jonka tarkoituksena on haravoida Vepasta asunnottomia ja mennä heidän kanssaan ylös toimistoon hoitamaan asuntoasioita. Uusien ihmisten kautta yritetään myös kartoittaa vallitsevaa asuntotilannetta. (Pyyvaara 2011.)

Päivittäin Vepassa vierailee noin 20-40 kävijää. Kävijöistä noin 10 prosenttia on naisia. Ohjaaja Pyyvaara kuitenkin kertoo, sukupuolijakauman tekevän jatkuvaa aaltoliikettä. Pyyvaara mainitsee, että Vepan ikäraja on 18 vuotta, mutta joskus kävijöiden mukana käy lapsia. Pyyvaara korostaa, että paljon on kiinni ihmistenvälisistä kemioista. Ikkunasta on helppo katsoa keitä on paikalla ja päättää sen perusteella, että tuleeko sisään vai ei. Tarkkaa tilastoa kävijöistä ei pidetä, joten kävijämäärät ovat arvioita. Vepassa on vieraskirja, johon kävijä voi halutessaan kirjoittaa. Pyyvaaran mukaan moni on löytänyt Vepalle kavereiden kautta ja Vepassa käy paljon kaveriporukoita. (Pyyvaara 2011.)

Pyyvaara kertoo kävijöitä olevan monesta ammattiryhmästä, esimerkiksi biologi, sairaanhoitaja, lähihoitaja, rakennusmies ja kriitikko. Kävijöitä on nuoresta eläkeläiseen. Eläkeläiset asunnottomat ovat uusi ryhmä, joka on näyttäytynyt myös Vepassa. Pyyvaara sanoo kuitenkin, että eläkeläisille on helpompi saada paikka esimerkiksi johonkin asumisyksikköön. Pyyvaara mainitsee asunnottomuuteen syyksi muun muassa avioeron, mielenterveys- ja päihdeongelmat

sekä nuoret jotka tulevat muualta pääkaupunkiseudulle ilman asuntoa tai työtä, ja luottavat siihen, että elämä kantaa. (Pyyvaara 2011.)

Vaikka kävijöillä voi olla minkälaisia taustoja tahansa, mutta jokainen kuitenkin haluaa pois kadulta. Pyyvaara mainitsee myös asuntoloiden karuista oloista. Asuntoloissa oleskelevat eivät esimerkiksi uskalla nukkua, koska pelkäävät, että heidän tavaransa varastetaan sillä välin. Pyyvaara mainitsee vielä, kuinka tärkeitä Vepan saamat lahjoitusvaatteet ovat kävijöille, varsinkin kadulla oleville. (Pyyvaara 2011.)

Pyyvaara kertoo päihteiden näyttelevän isoa osaa kävijöiden elämässä. Toisaalta Pyyvaara kertoo, että osa kävijöistä käyttää päihteitä ollessaan asunnottomia, mutta lopettavan sitten kun saavat asunnon. Kävijöissä on myös niin sanottuja tuurijuoppoja, jotka saattavat olla useamman kuukauden juomatta edellisen putken jälkeen. Pyyvaara toteaa joidenkin pystyvän lopettamaan päihteidenkäytön ja joidenkin taas ei. (Pyyvaara 2011.)



Kuva 1. Näkymä Vepan tiloista. Kuvasta näkyy tilojen pienuus, joka mainittiin useissa haastatteluissakin. (Kuurne 2011.)

### 3.1 Osallisuus

Vepassa halutaan tukea kävijän osallisuutta. Pyyvaara kertoo, että kävijöitä esimerkiksi kannustetaan keittämään itse kahvia, mutta jos ei kuitenkaan halua, niin sekin on hyväksyttyä. Vepassa on olemassa myös osallisuusstrategia. Pyyvaara kertoo osallisuusstrategian tarkoitta-

van sitä, että jokainen kävijä on tasavertainen. Mikäli joku kävijä haluaa osallistua Vepan toimintaan jollain tavalla, on siihen työntekijänä heti tartuttava ja keksittävä keinot kävijälle osallistua. Pyyvaara korostaa, että huomiota on annettava sitä tarvitsevalle. Tärkeänä osallisuuden liittyen Pyyvaara mainitsee myös sen, että kävijää ei riepotella ympäriinsä ja pidetä keulakuvana. Ihmisen on saatava se apu siihen mihin hän sitä tarvitsee. On tärkeää myös puolustaa ihmistä, jos häntä syrjitään. (Pyyvaara 2011.)

Osallisuudella tarkoitetaan tunnetta, että kuuluu yhteiskuntaan ja yhteisöön. Kuulumisen muotoja voivat esimerkiksi olla työ tai harrastus. Myös tunne, että voi vaikuttaa asioihin luo osallisuuden tunnetta. Osallisuus on sitä, että henkilö on mukana vaikuttamassa asioiden kulkuun ja että hän ottaa vastuuta seuraamuksista. (Särkelä M. 2009: 11.) Osallisuudella on mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin, yhteiskuntaan ja elinympäristöönsä. Osallisuus ja sen kokemukset voidaan liittää henkilön omakohtaiseen kokemukseen omasta elämästään, omista verkostoistaan ja omasta identiteetistään. Osallisuuden vastakohtana voidaan ajatella olevan osattomuuden. Osattomuudella tarkoitetaan tilannetta, jos yksilö ei ole osallinen yhteiskunnassa tärkeinä pidetyissä asioissa esimerkiksi työmarkkinoissa tai sosiaalisissa suhteissa. (Särkelä 2009: 33.)

Osallisuus syntyy mukanaolon ja kuulumisen tunteista. Henkilö kokee olevansa osa omaa yhteisöään ja olevansa myös osa suomalaista yhteiskuntaa esimerkiksi työn, harrastusten tai vaikuttamisen kautta. Suurin osa suomalaisista kokee tällaista osallisuutta. Osallisuuden puuttuminen (ei - osallisuus) on ihmisellä lamaannuttava kokemus, sillä yhteenkuuluvuuden kokemus ja osallisuus ovat ihmisen elämän perusedellytyksiä. Osallisuutta voi olla monenlaisia se voi olla esimerkiksi osallistumista demokratian kehittämiseen tai järjestötoimintaa. Osallisuus voi olla myös toimintaa eli niin sanottua tieto-osallisuutta kuten esimerkiksi kyseleihin vastaamista. (Särkelä 2009: 34.)

Esimerkiksi päihteidenkäyttäjää tulisi kannustaa osallistumaan sekä osallisuuteen. Yhteiskunnan näkökulmasta päihteidenkäyttäjällä on velvollisuus ja oikeus osallistua häntä koskeviin päätöksiin sekä oman mahdollisen päihdekuntoutuksen suunnitteluun. Päihteidenkäyttäjän tulisikin sitoutua ja osallistua, koska tämän avulla hän kokee olevansa osallinen omassa elämässään. Päihteitä käyttävä henkilö on osallinen vain päihteiden käyttöä tukevassa ja ylläpitävässä ympäristössä, kun hän lopettaa päihteiden käytön voi henkilön olla vaikea löytää elämän mielekkyyttä. Päihteidenkäyttäjät kokevat usein, että he eivät kuulu yhteiskuntaan tai mihinkään yhteisöön. Päihteiden käytön myötä tulee usein myös erilaisia järjestyshäiriöitä, joiden myötä yhteiskunta kohdistaa näihin ryhmiin erilaisia kontrollitoimenpiteitä sekä sanktioita, myös nämä toimet vähentävät päihteiden käyttäjien osallistumista ja osallisuutta. (Särkelä 2009: 49-50)

Köyhyys, vankeus ja kodittomuus lisäävät lohduttomuutta ja tarkoituksettomuutta sekä jo itsessään osattomuutta. Asuminen on jo itsessään osallisuutta, se on keino olla mukana yhteiskunnassa ja yhteisöissä. Jos ihminen halutaan integroida yhteiskuntaan, tulee hänellä olla asunto, se on perusedellytys. Asunnottomat kokevat usein, etteivät he kuulu tähän yhteiskuntaan, eikä heitä kuunnella heitä koskevien päätösten teossa. Osa asunnottomista haluaisi kuitenkin tulla kuulluksi ja päästä vaikuttamaan. (Särkelä 2009: 59-60)

### 3.2 Kohtaaminen

Vepan ohjaaja Ulla Pyyvaara kertoo, että ohjaajan ei pidä asettaa itseään kävijöiden yläpuolelle. Ylhäältä ohjaaminen on pahinta mitä voi tehdä, samoin myös pomottaminen. Pyyvaara sanoo, että ilmapiirillä on iso merkitys. Myös työntekijöiden keskinäiset välit vaikuttavat asiakkaisiin. Pyyvaara toteaa, että millaiset työntekijät, sellaiset kävijät. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin, että työntekijä kuuntelee kävijää. (Pyyvaara 2011.)

Ammatillisuus on tärkeää asiakkaan kohtaamisessa, mutta kävijän hyvinvointiin vaikuttaa myös työntekijän inhimillisuus. Kävijän ja työntekijän suhteen kulmakiviä ovat empatia, keskinäinen ymmärrys, lämpö ja aito välittäminen. Onnistuneessa kohtaamisessa kohtaaajan ei tarvitse olla ammattilainen vaan hän voi olla myös esimerkiksi vapaaehtoinen. Kohtaamisessa tärkeintä on se, että kävijä tuntee itsensä kuulluksi, ymmärretyksi sekä hänestä tuntuu että hänet on otettu huomioon. (Lund 2006: 74.) Aito vuorovaikutus on avain aitoon kohtaamiseen. Kun ihminen on ihminen toiselle, silloin heidän todellisuutensa kohtaavat. Ilman aitoa välittämistä, ei toisen rinnalla kulkeminen onnistu. Onnistuneen kohtaamisen vaikutus voi olla suuri. (Lund 2006: 77.)

Hyvässä kohtaamisessa sekä hyvässä vuorovaikutustilanteessa olemme sekä antajia että vastaanottajia. Joskus kohtaaminen ei ole onnistunut, koska toinen yrittää samalla manipuloida ja vaikuttaa asioihin, tällöin puhutaan valekohtaamisista. Ihmisen tullessa kohdatuksi voi hän samalla kokea tulevansa ymmärretyksi. Kun ihminen kokee, että häntä ymmärretään, voi hän alkaa luoda luottamussuhdetta. Kun ihminen on saanut aikaan luottamussuhteen, voi hänestä tulla avoimempi ja rohkeampi, mikä taas lisää erilaisia kohtaamisia. (Voutilainen 2004.)

## 4 Vertaisuus, vertaistuki ja vertaistoiminta

Vertaistuki, vertaisuus ja vertaistoiminta termejä käytetään jatkuvasti samaa asiaa tarkoittavina sanoina. Vertaisuus on kuitenkin laajempi käsite kuin vertaistuki. Vertaisuus ei edellytä ongelmaa, sairautta tai kriisiä. Vertaisuus voi muodostua muullakin tavalla ihmisiä yhdistävien asioiden perusteella. Vertaistuki taas on sellaista sosiaalista tukea, jossa tukea toisilleen antavilla on jokin yhteinen elämän kriisi tai haasteellinen elämäntilanne. Vertaistukea voi olla

yhteisössä tai yksilöllisesti. Kuten sanasta voimme jo päätellä, yksilöllinen vertaistuki, on pääsääntöisesti kahden ihmisen keskinäistä tukea. Yhteisöllinen vertaistuki taas on kollektiivista ja toteutuu vertaistukiryhmässä. (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010:86-87.)

Vertaistoimintaa on vaikea määritellä yhdellä oikealla tavalla. Eri tutkijoilla on erimääritelmä vertaistoiminnasta. Norjalaisen tutkijan Håkan Lorentzenin mukaan vertaistoiminta määritellään niin, että ongelmatilanteesta oleva ihminen tarvitsee apua ja haluaa itse auttaa eli saada apua samankaltaisessa tilanteessa olevilta eli vertaisilta. Vertaistoiminta siis pohjautuu molemminpuoliseen apuun ja tukeen. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos määrittelee vertaistoiminnan seuraavasti: erikokoisia ryhmiä, jotka tapaavat säännöllisesti ja jakavat ajatuksia ja kokemuksia. Ryhmä on muodostettu ihmisistä, jotka ovat kokeneet samankaltaisia elämäntilanteita tai prosesseja. Vertaistuessa tärkeintä on, että ihminen kokee tulleen kuulluksi ja hyväksytyksi. (Laimio & Karnell 2010:14.)

Vertaisuus tarkoittaa sitä, että vertaisen tieto ja taito pohjautuu omakohtaiseen kokemukseen jostakin vaikeasta elämäntilanteesta esimerkiksi asunnottomuudesta. Kokemustiedon ja vertaistiedon vastakohta on asiantuntemus, joka perustuu opiskeltuun ja työssä saatuun tietoon. Kuitenkin ammattilainen voi olla myös vertainen, esimerkiksi päihdetyössä on paljon ammattilaisia, joilla on omakohtainen päihdehistoria. (Laimio & Karnell 2010:16.) Vertaisuus käsitteeseen liittyy selkeästi myös ajatus siitä, että ihmisillä, jotka ovat kokeneet samoja tai samanlaisia asioita on samanlaiseen kokemukseen pohjautuva asiantuntemus. Tätä asiantuntijuutta ei voi olla kellään muulla. Kokemukseen perustuva asiantuntijuus painottaa siten myös tasavertaisuutta. (Laimio & Karnell 2010:13.) Yhteinen kokemus auttaa heitä ymmärtämään toisiaan ja luo heidän välilleen sillan. Voi olla myös, että vertaistoiminnan avulla sellaiset ihmiset tapaavat toisensa, jotka eivät muuten olisi tavanneet. Eri toimijoilla on erilaisia määritelmiä vertaistoiminnalle. Yhteisen määritelmän puuttuminen osoittaa kuinka moniulotteisesta asiasta puhutaan. (Laimio & Karnell 2010:11-12.)

#### 4.1 Historia

Vertaistoiminta pohjautuu ihmisen tarpeeseen olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa, koska ihminen on sosiaalinen ja elää yhteisöissä. Alkujaan yhteisöinä toimivat perhe tai heimo- ja kyläyhteisöt. Niiden selviytyminen oli kiinni siitä kuinka ihmiset huolehtivat toisistaan. Ensimmäisenä selkeästi vertaistukeen pohjautuvana ryhmänä on usein mainittu AA-kerhot eli Anonyymien Alkoholistien ryhmät. AA-kerhon ovat perustaneet Bill Wilson ja Bob Smith. Suomeen AA-kerho tuli vuonna 1948. (Laimio & Karnell 2010:9-10.)

Käsitteenä vertaistoiminta tuli Suomeen 1990-luvun puolivälissä. Vertaistoiminta auttamis-  
muotona tarkoitti sitä, että henkilöt, jotka ovat kokeneet samoja asioita tai ovat samassa



elämäntilanteessa, antavat toisilleen sellaista tukea, mitä he eivät ole muilta auttavilta tahoilta saaneet. (Laimio & Karnell 2010:11-12.)

Vertaisauttamisessa on kyse kokemusten ja yhteisöllisyyden jäsentelystä uudelleen. 1990-luvun puolessavälissä vertaistoiminta terminä yleistyi esimerkiksi mielenterveysjärjestöissä. (Laimio & Karnell 2010:13). Oma-apu liike syntyi 1990-luvun alussa vastustamaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden auktoriteettiasemaa vastaan sekä vastustamaan työkäytänteitä, jotka olivat lähtöisin ammattilaisista. Vertaistoiminta ja vertaistuki ovat siis tulleet tunnetuksi viime vuosikymmenten aikana. (Laine ym. 2010: 85-86.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen ydin on aina ollut samassa tilanteessa tai samojen asioiden kokeneiden keskinäinen tuki. Suomessa järjestöjen syntyminen ovat suuresti vaikuttaneet vertaisten etsiminen ja löytäminen. Järjestöt ovat aina panostaneet edunvalvontaan ja palveluntuottamiseen. Vertaisten kohtaamisten avulla on huomattu edunvalvonnan ja palvelujen epäkohtia sekä saatu tietää käyttäjien tarpeista. (Laimio & Karnell 2010:10.)

#### 4.2 Yhteiskunnallinen merkitys

Vapaaehtoistoiminnalla ja vertaistuella tiedetään olevan yhteiskunnallista merkitystä, varsinkin vaikeissa elämäntilanteissa. Vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan eri muodot voivat johtaa virallisiin kontakteihin tai omien läheisten luo. Vertaistoiminta voi olla hyvinkin ennalta ehkäisevää, mutta tulee muistaa, että vertaistoiminta ei ole terapiaa. Ammattiapu ja vertaistuki eivät ole toistensa kilpailijoita vaan, vertaistuki voi olla myös osa sosiaali- ja terveyspalveluja. Vertaistoiminta voi parhaimmillaan uudistaa yhteiskuntaa ja lisätä kansalaisaktiivisuutta. (Laimio & Karnell 2010:11.)

Suomessa ei ole selkeitä rakenteita vertaistoiminnan ja ammattityön väliselle vuorovaikutukselle. Tämän takia Suomessa ei aina käytetty kokemusasiantuntijuutta esimerkiksi apuna julkisten palveluiden kehittämisessä. Palveluja käyttävät ihmiset kokevatkin, etteivät he pääse vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin tarpeeksi. Näiden rakenteiden vahvistamisella olisi mahdollista saada henkilöiden kokemusasiantuntijuus ammattityön käyttöön ja vahvistaa samalla ihmisten osallisuutta. (Huuskonen 2010.)

Vertaistuki mainitaan nykyään joissakin laissa esimerkiksi lastensuojelulaissa sekä eri hyvinvointistrategioissa. Samalla kun vertaistuki on lisääntynyt, ovat myös erilaiset vertaistuen hankkeet lisääntyneet, mikä näkyy myös RAY:n avustus päätöksissä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mukaan järjestöt ovat keskeisiä vertaistoiminnan tuottajia. Vertaistoiminta on myös järjestöjen nopeimmin kasvava toiminta-alue. (Laimio & Karnell 2010:10.)

Vertaistukea voidaan järjestää kansalaislähtöisesti tai se voi olla omaehtoista toimintaa, jonka taustalla ei ole mitään organisaatiota. Vertaistuen taustalla voi olla jokin järjestö tai yhteisö, joka organisoii toimintaa ja tarjoaa toiminnalle esimerkiksi tilat ja ohjaajille koulutusta ja tukea. Vertaistuki voi olla myös kolmannessektorin ja ammattilaistahon yhteistyössä järjestämää toimintaa. Vertaistuki voi olla osa henkilön hoito- ja kuntoutusprosessia sekä henkilön saamaa palvelua, tällöin se voi olla ammattilaistahon järjestämää. Vertaistukea voidaan järjestää monella tavalla esimerkiksi avoimissa kohtaamispaikoissa tai toiminnallisissa ryhmissä. Ei ole yhtä oikeaa tapaa järjestää vertaistoimintaa. (Huuskonen 2010.)

#### 4.3 Koettu vertaisuus

Vertaistuen päämääränä on korostaa jokaisen kansalaisen asiantuntijuutta omassa elämässään. Hoitotieteissä vertaistuki on luonnollisten ihmissuhteiden antamaa hoivaa ja huolenpitoa. Yhteiskuntatieteissä vertaistuki ja toiminta on usein liitetty käsitteeseen sosiaalinen pääoma. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan ihmisen kokemusta siitä, että hän on luotettu yhteisön jäsen ja että hän pystyy olemaan vuorovaikutuksessa yhteisön muiden jäsenten kanssa. Sosiaalinen pääoma on sitä, että ihminen pääsee osallistumaan, häneen luotetaan ja hän saa sosiaalista tukea. Terveys 2000-tutkimuksessa todettiin että, mitä enemmän ihmisellä on sosiaalista pääomaa, sen terveemmäksi hän kokee itsensä. (Laine ym. 2010: 85-86.)

Toisen kokemusten kautta voi saada uusia näkökulmia omaan tilanteeseen. Vertaisten ei siis tarvitse olla samassa vaiheessa prosessia. Eri tilanteessa olevat vertaiset voivat saada uusia ajatuksia omaan tilanteeseensa. (Huuskonen.) Auttajalle itselleen on myös apua siitä, että auttaa toisia. Muiden auttaminen saattaa vahvistaa henkilön omantunnonarvoa. Kaikille ihmisille on tärkeä kokemus tuntea itsensä tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Ihmisen oma ymmärrys omasta ongelmastaan voi syventyä samalla kun auttaa toisia saman ongelman kanssa olevia. Antamisen ja vastaanottamisen ollessa balanssissa vuorovaikutussuhteessa, syntyy mielihyvän tunne. (Laine ym. 2010: 87-88.)

Vertaisauttamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa tärkeintä on tuki, apu ja kokemusten jako samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ja samankaltaista kokemuksia kokeneiden kesken. Toiminta voi olla ryhmätoimintaa, erilaista yhteisöllisyyttä, kahdenkeskisiä tapaamisia sekä vapaamuotoista yhteistoimintaa. Vertaistukea voidaan saada myös internetistä tai lehtiartikkeleista. (Laimio & Karnell 2010:13.)

Ihmiset osallistuvat erilaisiin vertaistoimintoihin, koska siellä he kokevat tulevansa kuulluiksi ja ymmärretyiksi. Siellä he voivat myös kokea tulevansa hyväksytyiksi paremmin kuin muualla. Vertaisryhmässä he voivat myös kokea, että kaikki tunteet ovat sallittuja, eivätkä mitkään ajatukset ole vääriä. Jokaisella on omat motiivinsa tulla vertaistoimintaan. Nämä motiivit läh-

tevät jokaiselta sisältä. Jokainen haluaa kokea itsensä merkitykselliseksi. Vertaisryhmän ollessa tasa-arvoinen sen jäsen kokee itsensä merkitykselliseksi. (Laimio & Karnell 2010:18.) Vertaisten tuki voi vaikuttaa ihmisen elämään paljonkin ja olla hänelle todella tärkeää. Samassa tilanteessa ollut tai oleva, voi vain ymmärtää millaista hänen elämänsä on tässä tilanteessa. Samoista ongelmista selvinnyt voi auttaa toisen pois vaikeasta elämäntilanteesta. Kukaan ei ole liian heikko auttamaan toista, toisen mielestä heikko voi olla hyvinkin vahva. (Lund 2006:78.)

#### 4.4 Vertaisuuden kolme tasoa

Vertaisuudella on kolme erilaista tasoa. Ne ovat eksistentiaalinen, episteeminen ja juridis-eettinen. Eksistentiaalinen vertaisuus tarkoittaa sitä, että jokaisen ihmisen elämä on arvokasta eli kenenkään toisen elämä ei voi olla arvokkaampaa kuin toisen. Eksistentiaalisessa vertaisuudessa kaikkien henkilöiden suhteet ovat siis symmetrisiä eli kaikki ovat tasavertaisia eikä esimerkiksi vertaisryhmän ohjaaja ole ylempänä kuin muut. (Toom & Onnismaa & Kajanto 2008: 216.)

Episteeminen vertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki eivät ole tasavertaisia kaikilla aloilla, jollakin on enemmän tietoa ja kokemusta jostakin asiasta kuin toisella. Tämä ei kuitenkaan ole huono asia, vaan sen ansioista muutkin saavat tietoa ja uusia näkökulmia asioista. (Toom ym. 2008: 213-214.) Esimerkiksi Ville on toista kertaa käymässä Vepassa, eikä tiedä mitä siellä saa tehdä. Reiska on käynyt Vepassa monta vuotta, hän tietää Vepan säännöt. Reiska siis voi auttaa vertaistaan Villeä ja samalla saaden itse arvokkaan onnistumisen tunteen.

Juridis-eettinen vertaisuus tarkoittaa, jokaisen velvollisuuksien ja oikeuksien tunnistamista ja niiden tiedostamista. Kaikilla ryhmän jäsenillä on omat vastuut ja velvollisuudet, ne eivät kuitenkaan aina ole tasavertaiset tai symmetriset esimerkiksi ryhmän ohjaajalla on enemmän velvollisuuksia. (Toom ym. 2008: 216.)

#### 4.5 Käytännön esimerkkejä vertaistoiminnasta

Seuraavassa olemme referoineet kaksi artikkelia esimerkiksi vertaisuudesta käytännössä. Kuten edellä on käynyt ilmi, voidaan vertaisuutta käyttää apuna monissa tilanteissa ja ongelmisissa. Ensimmäinen artikkeli kertoo vertaistoiminnan vaikutuksesta huumehaittojen vähentämiseen ja sen on kirjoittanut Katja Malin vuonna 2006. Toinen artikkeli kertoo vertaisuudesta masentuneen elämässä ja sen on kirjoittanut Eila Jantunen vuonna 2010.

## Vertaistoiminnalla vähennetään huumehaittoja

Katja Malin (2006) on kirjoittanut artikkelin A-klinikkasäätiöön kuuluvasta terveysneuvontapiste Vinkistä ja siellä tapahtuvasta vertaistoiminnasta. Vinkissä on aloitettu vertaistoiminta huumeita käyttävien parissa vuonna 2001. Vuonna 2004 käynnistyi projekti vertaistoiminnan kehittämiseksi, joka kantoi nimeä Linkki. Linkki vastasi vertaistoiminnan toteuttamisesta ja kehittämiseksi käytännössä.

Vinkissä tehdään vertaistoimintaa kolmessa eri muodossa. Ensimmäinen muoto sisältää vertaistuen (peer support), jossa Vinkin asiakkaat keskenään vaihtavat ajatuksia ja kokemuksia huumeiden käyttöön liittyvistä asioista. Toinen muoto on Lumipallo-koulutus (peer education), jossa Vinkin asiakkaita koulutetaan tutoreiksi. Tutoreiden toiminta perustuu terveysneuvonnan siirtämiseen ystävä- ja tuttavaverkostoille strukturoitujen haastatteluiden ja kyselylomakkeilla kerättävän tiedon avulla. Operaatio Lumipallo on uhkien kuten hi-viruksen ja hepatiittien ehkäisyyn keskittynyt ohjelma. Kolmanteen vertaistoiminnan muotoon kuuluvat niin sanotut helpperit (peer work). Helpperit suorittavat Lumipallo-koulutuksen, jonka jälkeen heille suunnitellaan henkilökohtaiset työtehtävät, joita he toteuttavat terveysneuvontapisteissä tai huumeita käyttävien verkostoissa eli kentällä. Helppereiden ei tarvitse olla päiheteettämiä. Lähtökohtana on, että hyvää voi tehdä vaikka käyttäisikin huumeita. Terveysneuvonta pisteissä tehtävän vertaistoiminnan vahvuutena on helpperin ja huumeita käyttävän ihmisen oleminen samankaltaisessa ja tasa-arvoisessa elämäntilanteessa. (Malin 2006.)

Artikkelissaan Malin tarkastelee kolmannen tason eli helppereiden vertaistoiminnan kokemuksia ja näkemyksiä. Helpperiaineisto on osa Vinkin vertaistoimintaa koskevaa laajempaa tutkimusta. Aineistoa varten Malinen on haastatellut kuutta helpperiä teemahaastattelun menetelmällä.

Helppereiden työnkuvat ovat keskenään erilaiset, koska työ suunnitellaan jokaiselle henkilökohtaisesti oman kiinnostuksen mukaa. Helpperit voivat työskennellä sekä terveysneuvontapisteissä sekä niin sanotusti kentällä, joka tarkoittaa työskentelyä huumeiden käyttäjien verkostoissa. Terveysneuvontapisteissä helpperit voivat esimerkiksi vastata kahvinkeitosta ja ruokatarjoilusta sekä keskustella asiakkaiden kanssa heidän ongelmistaan. Helppereiden tekemään terveysneuvontaan kuuluu oleellisesti likaisten käyttövälineiden vaihtaminen puhtaisiin sekä lääkärin vastaanotolle ohjaaminen, käsi- ja suonitulehdusten hoitaminen, riskikäyttäytymiseen liittyvien esitteiden jakaminen ja pistovälineiden oikeiden hävittämistapojen opettaminen. Kansainvälisessä vertaistoimintaa käsittelevässä tutkimuksessa on todettu huumeiden käyttäjien oppivan muun muassa oikean pistotavan paremmin toiselta huumeiden käyttäjältä kuin henkilöltä joka ei käytä huumeita. (Malin 2006.)

Helpperit kohtasivat työssään kirjavan ja moninaisen joukon huumeiden käyttäjiä. He kohtasivat nuoria, vanhoja, päivittäiskäyttäjiä, satunnaiskäyttäjiä, yksin eläviä, perheellisiä, opiskelijoita sekä työssä käyviä huumeiden käyttäjiä. Tätä joukkoa yhdistää kuitenkin usein kaksi asiaa: pelot viranomaisia kohtaan sekä haluttomuus hakeutua terveysneuvontapisteiden asiakkaaksi, koska he pelkäävät viranomaisia. Varsinkin huumeiden käyttäjät, joilla on perhe, pelkäävät lastensuojeluviranomaisia. Huumeiden käyttäjillä, joita helpperit kohtasivat, oli monia ennakkoluuloja ja epäilyksiä viranomaistahoja kohtaan. Monesti huumeiden käyttäjien ihmissuhteet perustuvat oman edun tavoitteluun, hyötyyn ja välineellisyyteen sekä luottamuksen puutteeseen. (Malin 2006.)

Moni huumeiden käyttäjä ei hakeudu terveysneuvontapisteisiin, koska he uskovat pisteiden tekevän yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa. Tästä syystä helpperit tekivät arvokasta työtä päästessään kohtaamaan huumeiden käyttäjiä heidän omiin verkostoihinsa. Helppereiden mielestä verkostoihin pääseminen edellytti vertaisena olemista. Helpperit kokivat, että heidän otettiin hyvin vastaan ja heitä kuunneltiin. Helpperit olivat käyttäjien ja viranomaisien keskinäisen luottamuksen välittäjiä. Helppereiden avulla käyttäjien asenteita, tapoja ja uskomuksia oli mahdollisuus muuttaa. (Malin 2006.)

Kokemus helpperinä toimimisesta toivat helppereille positiivisia kokemuksia vertaistoiminnasta. Helppereiden mielestä vertaistoiminta oli lähinnä elämäntapa ja luonnollinen osa omaa elämää ja itseä. Eräs helpperi koki parhaan palkan työstään olevan sen, kun sai toisen huumeidenkäyttäjän itsetuntoa kohotettua tai kun omalla toiminnallaan pystyi vaikuttamaan toisen henkilön huumeiden käytön lopettamiseen. Helpperit kokivat, että halu auttaa toisia huumeiden käyttäjiä on tärkeä, ja että auttamalla toista auttaa myös itseään. Helppereitä arvostetaan ja heihin luotetaan. (Malin 2006.)

Positiivisten kokemusten lisäksi helpperit olivat saaneet myös negatiivisia kokemuksia. Ikävimpiä olivat kuoleman tapaukset, käyttäjien saamattomuus, järkyttävät elämäntapaolosuhteet sekä terveyden heikkeneminen. Helppereille aiheutti huolta myös nuorten huumeiden käyttäjien näkeminen. (Malin 2006.)

Vinkin huumeiden käyttäjille suunnattu vertaistoiminta on merkittävä osa terveysneuvontapisteiden toimintaa ja palveluja. Haittojen vähentäminen palveluiden ulkopuolelle jäävien käyttäjien keskuudessa onnistuu ainoastaan vertaistoiminnan avulla. Tutkimuksen mukaan huumeiden käyttäjät vaikuttavat merkittävästi toistensa pistämiskäyttäytymiseen. Tämän takia helppereillä on mahdollisuus vaikuttaa myös pistämiskäyttäytymiseen, helppereiltä saatava terveysneuvonta ja heidän vaihtamansa puhtaat pistovälineet ehkäisevät vakavien tartuntatautien leviämistä. (Malin 2006.)

Vertaistoiminta kannattaa myös sen takia, että helpereiden itsearvostus nousee vertaistoinnin avulla. He kokevat itsensä hyödyllisiksi ja tarpeellisiksi ollessaan mukana vertaistoinnassa. Se, että kokee itsensä hyödylliseksi ja tarpeelliseksi voi olla merkittävää oman elämä tarkastelussa ja uudelleen järjestämisessä. Kokemus siitä, että häntä arvostetaan omana itsenä, voi olla ratkaisevaa myös huumeriippuvuudesta irrottautumiseen. Vertaistoinninta sekä siihen kuuluva koulutus ovat voimaannuttavia ja auttavat näkemään oman elämän uudesta kulmasta sekä saattavat antaa eväitä lähteä muuttamaan omaa elämäänsä. Vertaistoinnasta on myös se apu, että helpperit voivat antaa viranomaistahoille ajantasaista tietoa siitä, mitä elämä on käyttäjäverkostoissa sekä päinvastoin he voivat viedä tärkeää tietoa verkostoihin siitä miten huumehaittoja pystytään vähentämään. (Malin 2006.)

Vertaistoimintaan kannattaa panostaa tulevaisuudessa. Sen avulla on mahdollisuus vaikuttaa asenteisiin, uskomuksiin ja tapoihin käyttäjäverkostoissa. Esimerkiksi seksityöläisten vertaistoinnassa on huomattu, että samoja asioita kokeneet ihmiset pystyvät vaikuttamaan ja motivoimaan tehokkaasti toisten ihmisten käyttäytymismuutoksiin. Myös huumeiden käyttäjien keskuudessa vertaisuus voi vaikuttaa käyttäjien käyttäytymisessä tapahtuviin muutoksiin. Voidaan kuitenkin todeta, että toiminnan tulee olla pitkäjänteistä, jotta tuloksia saadaan aikaan. Vertaistoinnassa olevien huumeidenkäyttäjien rooli on erittäin merkittävä uusien asiakkaiden ohjaamisessa palveluihin jo pelkästään senkin takia, että heillä on pääsy sellaisiin käyttäjäverkostoihin, joita ei vielä muilla keinoin ole tavoitettu. (Malin 2006.)

#### Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana

Eila Jantunen (2010) kertoo artikkelissaan vertaistuen osallistavasta merkityksestä masennusta sairastavien omasta näkökulmasta. Teksti perustuu tutkimukseen, joka on tehty masentuneiden vertaistukikokemuksista. Masennus vaikuttaa niin sitä sairastavan kuin hänen läheistensäkin elämään yksinäisyyttä ja eristäytyneisyyttä lisäävänä ilmiönä. Masentuneet usein kokevat olevansa ulkopuolisia eli he eivät koe saavansa osallisuuden tunteita. Ulkopuolisuuteen liittyy myös stigmatisoitumista sekä toiseutta. Vertaistuki masentuneiden kesken voi olla keino kokea jälleen osallisuutta ja yhteyttä. Artikkelissa käsitellään kahta asiaa, jotka helpottavat osallisuuden tunteen kokemista eli puhumista ja vastavuoroisuutta. Artikkelin lopussa käydään vielä läpi vertaistukea masentuneen voimaantumisen näkökulmasta. (Laine ym. 2010: 85.)

Ihmisen mielenterveys rakentuu vuorovaikutussuhteista. Henkilön mielenterveyden horjuminen vaikuttaa myös hänen ihmissuhteisiinsa ja samalla myös henkilön sosiaalinen pääoma vähenee. Mielenterveyden ongelmista kärsivän ulkopuolisuuden tunne johtuu usein juuri sosiaalisista suhteista. Esimerkiksi masennusta sairastavat tai siitä toipuneet usein kertovat koke-

neensa tai kokevansa ulkopuolisuutta. Usein myös näiden henkilöiden ympäristö vahvistaa ulkopuolisuuden ja erilaisuuden tunnetta. Yksilön kokemus ja ympäristön tuomat tunteet usein yhdessä aiheuttavat vetäytymistä ja syrjäytymistä. Tämän asian takia voidaan todeta, että ihmisen kokema ulkopuolisuuden tunne on yhteydessä syrjäytymiseen. Ihmissuhteilla on myös merkitystä toipumis- ja kuntoutumisprosesseissa. (Laine ym. 2010: 86.)

Suomalaisista noin 4-9 prosenttia sairastaa hoitoa tarvitsevaa masennusta. Suomalaisista 10-20 prosenttia sairastuu jossain elämänsä kohdassa masennukseen. Suomalaisista vuoden 2007 aikana siirtyi eläkkeelle masennuksen vuoksi noin 4 600 henkilö ja työkyvyttömyyseläkkeellä oli noin 37 000 henkilöä samasta syystä. Lääketieteessä masennus jaetaan kolmeen vaikeusasteeseen eli lieväksi, keskivaikeaksi ja vaikea-asteiseksi eli psykoottiseksi masennukseksi. Masennuksen oireita ovat surumielisyyttä, ärtyneisyys, alakuloisuus, toivottomuus, merkityksettömyyden ja tyhjyyden tunne. Eri vaikeusasteissa ne tunteet ovat erivahvuisia ja esimerkiksi lievässä masentuneisuudessa ei välttämättä tarvita ammattiapua. Sairaudeksi määritellyn masennuksen oireita ovat mielialan lasku, energisyyden väheneminen sekä mielenkiinnon ja mielihyvän kokemuksen menetys. Masennusta hoidetaan yleensä lääkehoidolla ja psykoterapialla. (Laine ym. 2010: 88-89.)

Masentunut ei usein pidä itseään minään vaan kokee olevansa huonompi kuin muut ja vähäarvoisempi. Masentuneella ei ole itsetuntoa, eikä hän arvosta itseään. Masennusta sairastava jää myös usein seuraamaan sivusta, eikä hän huomioi omia tunteitaan tai tarpeitaan, vaan elää muiden toivomusten mukaan. Tämä vaikeuttaa myös omien tarpeiden ja tunteiden tunnistamista ja tiedostamista. Masentunut toimii usein niin kuin muut haluavat, minkä voidaan ympäristössä luulla olevan sopeutumista ja kiltteyttä. Sitä se ei kuitenkaan ole, vaan kyseessä saattaa olla vaikeus ilmaista omia kokemuksiaan ja sanoa ääneen omia tunteitaan. Tämä taas vaikeuttaa masentuneen sosiaalisia suhteita ja niiden solmimista. Masentuneen kokiessa torjutuksi tulemista esimerkiksi erilaisissa palveluissa tai ihmissuhteissa, lisää tämä masentuneen ulkopuolisuuden kokemuksia. Torjunta voi olla sitä, että masentuneen läsnä olo koetaan häiritsevänä ja toiset ihmiset vähättelevät masentuneen kokemuksia. Masentunut saattaa huomata herkästikin muiden reaktiot, mikä lisää hänen omaa kokemustaan siitä, että hän on erilainen ja outo. Masentuneella voi olla kokemuksia ylhäältä päin tulleista neuvoista ja ohjauksesta sekä vähättelystä. Masennus sairautena hämää usein masentuneen läheisiä ja tuttavien. Se voi hämätä myös ammattiauttajia, mikä taas lisää masentuneen epävarmuutta ja aiheuttaa sen, että masentunut ei enää näytä tunteitaan. (Laine ym. 2010: 89-90.)

Stigmatisoituminen eli leimatuksi tuleminen liittyy usein ulkopuolisuuden ja erilaisuuden tunteisiin. Ihminen voi itse leimata itsensä tai tulla muiden leimaamaksi. Lähes kaikki, joilla on mielenterveydellisiä ongelmia voivat joutua leimatuiksi, mikä aiheuttaa esimerkiksi kieltämistä ja vähättelyä. Kun ihminen joutuu jonkin asian leimaamaksi, vähentää se hänen itsetunto-

aan ja omaa arvostusta. Päihdeongelmaiset, mielenterveysasiakkaat sekä asunnottomat joutuvat hyvin usein erilaisten leimojen kohteeksi. Ihmiseen lyöty leima tulee myös osaksi ihmisen identiteettiä. Henkilö voi kuitenkin luoda niin sanottua vastapuhetta eli tehdä jotain leimatusta tavasta poikkeavaa esimerkiksi masentuneella vertaistukiryhmä voi olla vastapuhetta. (Laine ym. 2010: 89-90.)

Koska masentunut tuntee erilaisuutta ja ulkopuolisuuden tunteita, haluaa hän hakeutua muiden masennuksen tunteita kokeneiden joukkoon. Samoja kokemuksia omaavien kanssa on helpompi olla vuorovaikutuksessa. Vertaistukiryhmissä on harvemmin entuudestaan tuttuja ihmisiä, eivätkä vertaistukiryhmän ihmiset kuulu muuten henkilön tukiverkkoon. Tämän vertaistukiryhmiin osallistuneet ovat kokeneet hyvänä, koska he eivät määrittele toisiaan erilaisuuden pohjalta vaan samankaltaisuuden. Kun ihmisillä on samanlaisia kokemuksia, lisää se turvallisuuden tunnetta ja saa henkilön kokemaan olevansa ”normaali”. (Laine ym. 2010: 91.)

Vertaistukiryhmissä keskinäistä tukea annetaan pääsääntöisesti keskustelemalla. Masentuneiden vertaistukiryhmissä keskustelua lisää yksilön valmiuksien lisäksi ryhmän rakenteet ja vuorovaikutuksellinen ilmapiiri. Ryhmän rakenteet ovat yleensä aina toistuvia, mikä helpottaa ryhmäläisten puhumista ryhmässä. Ryhmässä on varattu jokaiselle omaa aikaa puhua hänelle tärkeistä tai mieltä painavista asioista. Ryhmän salliva ilmapiiri ja muiden kannustus lisäävät yksilöiden halua puhua ja ilmaista itseään. Ryhmässä ei kuitenkaan ole aina pakko puhua, vaan myös hiljaisuus ja vain kuuntelu ovat sallittuja. Vertaiset luovat läheisten rinnalle tärkeän yhteisön. (Laine ym. 2010: 91-92.)

Keskusteluiden aiheet ryhmässä voivat vaihdella yleisistä asioista elämän tärkeimpiin kysymyksiin. Ryhmän periaatteena toimii, että jokainen puhuu itsestään ja omasta puolestaan. Vertaistukiryhmien kanssa voi puhua ihan mistä tahansa. Vertaistukiryhmässä käytiin läpi monenlaisia asioita kuten ihmissuhteita, muiden suhtautumista masentuneeseen, kuvattiin omaa vireystilaa sekä kerrottiin omista kokemuksista. Ryhmän jäsenet puhuivat menneisyydestä, tulevaisuudesta ja nykyhetkestä. Menneisyydestä puhuttaessa, puhuttiin usein masennushistoriasta ja löydettiin jopa ymmärrystä siihen. Ryhmässä puhuttiin myös aiemmin vaietuista tunteista ja opeteltiin puhumaan niistä. Samanlaisten kokemusten kuuleminen toi ryhmän jäsenille yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta. Sen lisäksi asioista puhuminen toi peilauspintaa omiin kokemuksiin. (Laine ym. 2010: 91-92.)

Arkipäivän sosiaalinen sääntö on se, että vuorovaikutuksen pitää olla vastavuoroista. Ihmisellä on halu auttaa sellaista, joka on auttanut häntä tai antaa sellaiselle ihmiselle jotain, joka on antanut hänelle. Joissakin ihmissuhteissa sallitaan väliaikainen tuen epäsymmetria, mutta symmetrian tulee toteutua lopulta. Myös vertaistukiryhmässä jokainen on vuorollaan auttaja ja autettava. Masentuneiden vertaistukiryhmässä vastavuoroisuus oli asia josta oli muodostu-



nut jopa normi, johon kaikkien ryhmään osallistuvien tuli sitoutua. Tasavertaisuus ja toisten kunnioittaminen ryhmässä edistivät vastavuoroisuutta. Toisen kokemuksia ei myöskään mitätöity vaan jokaisella oli oikeus omaan subjektiiviseen kokemukseensa. Masentuneella voi joskus korostua vastuu muista, mikä voi johtaa vastavuoroisuuden vähentymiseen. Vertaistukiryhmässä on mahdollista jakaa vastuu ryhmäläisten kesken. Toipumisprosessin edetessä moni masentunut haluaa alkaa tukihenkilöksi, ryhmän ohjaajaksi tai muuten auttaa muita masentuneita. (Laine ym. 2010: 93.)

Määriteltäessä voimaantumista voidaan se nähdä löytyneenä sisäisenä voiman tunteena, joka lisää halua toimia niin kuin itse kokee oikeaksi sekä ottaa vastuuta omasta kehityksestä. Masentuneiden vertaistukiryhmä koki, että voimaantuminen oli yksi keskeinen tulos tai seuraus tukiryhmään osallistumisesta. Jotta henkilö voi voimaantua, edellyttää se kollektiivisuutta. Kollektiivisuutta edistää samanlaisten kokemusten käsittely. Vertaistuen ansiosta masentunut saa vahvistusta omaan voimaantumiseen sekä valtautumiseen. Vertaistuen avulla masentunut voi löytää myös uuden identiteetin. (Laine ym. 2010: 95.)

Masentuneiden vertaistukiaineiston pohjalta Jantunen nimesi voimaantumisen alakäsitteiksi kanssaeläjänä olemisen, uskon omiin mahdollisuuksiin sekä tilan löytämisen kokemuksen. Ryhmässä tilan löytäminen lisäsi avoimuutta ja helpotti asioista puhumista. Kun alkaa puhua asioista joista ei ennen uskaltanut puhua, kokee vapauttavan tunteen ja alkaa vahvistua. Myös kokemus siitä, että muilla on samanlaisia kokemuksia ja tunteita, auttaa masentunutta vahvistumaan. Toipumisprosessin edetessä voi vertaisten parissa myös harjoitella itsemääräämisoikeutta pelkäämättä, että joku loukkaantuisi asiasta. Ryhmässä saa myös tukea toimimiseen ja usko omiin mahdollisuuksiin parantua kasvaa. (Laine ym. 2010: 95.)

Vaikeaa masennusta sairastava ihminen on usein käpertynyt itseensä, vertaistukitoimintaan tai -ryhmiin osallistuminen voi edistää hänen aktiivisuuttaan ja aloitteellisuuttaan. Masentuneen hakeutuessa vertaistoiminnan pariin on hänellä usein ajatus ja toivo siitä, että hän saa jotain positiivista ryhmästä. Masentuneet ovat kokeneet, että vertaistuki auttaa heitä avautumaan omassa ihmissuhteissaan sekä he kokevat että vertaistuki tuo jotain uutta elämään. Ryhmässä keskusteltaessa tai yhdessä toimittaessa ryhmäläiset alkavat tunnistaa omia voimavarojaan. Jotkut voimavarat ovat tuttuja menneisyydestä, toiset taas ihan uusia. Masentunut alkaa tunnistaa itsessään luovuuden ja erilaisia oivalluksia. Sen lisäksi huumori tulee takaisin elämään. Vertaisryhmässä on myös sallittua alkaa toipua, mikä ei ole itsestään selvyys masentuneen omassa ympäristössä, jossa hänet on jo leimattu masentuneeksi. Ryhmässä muita tuettiin ja kannustettiin toipumisessa, koska silloin herää toivo että itsekkin voi toipua. Ryhmän tuki oli silloin varsinkin hyvin tärkeä, kun masentuneen itsensä usko toipumiseen horjui. Tulevaisuuden suunnittelu ja näkeminen kertoo siitä, että masentunut on löytänyt omia voimavarojaan ja alkaa toipua. (Laine ym. 2010: 96.)

Yksi ihmisen hyvän elämän perusteista on osallisuus. Ihmisille, jotka kokevat olevansa ulkopuolisia tai syrjäytyneitä voi vertaistuki tai erilaiset vertaistoiminnat olla ensimmäinen väylä osallistumiseen ja osalliseksi tulemiseen. Vertaisten kanssa voi puhua vaikeistakin asioista. Vertaisryhmän voivat olla eräänlaisia harjoitusareenoita laajemmalle osallistumiselle ja vastuun ottamiselle. Ryhmien avulla on mahdollista laajentaa masentuneiden kokemusasiantuntijuutta. Vertaistoiminnasta saadulla tiedolla olisi paljon käyttöä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla. Vertaistukea ei kuitenkaan tule nähdä ammattilaisuuden kilpailijana vaan vierellä kulkijana. Parhaat tulokset vertaisuudesta onkin saatu silloin, kun masentuneella on ollut hyvä hoitokontakti. Vertaistuella onkin oma roolinsa ja paikkansa masentuneiden toipumisprosessissa osallistumisen ja osallisuuden lisäämisessä. (Laine ym. 2010: 97.)

## 5 Asunnottomuus

Käsite hemlöshet (asunnottomuus) keksittiin 1800-luvun lopulla. Modernin asunnottomuuden historian voidaan sanoa alkaneen tällöin. Asunnottomuus tulee erottaa laittomasta irtolaisuudesta, joka oli sen aikaisten poliisien ongelma. Irtolaisuus oli suurien kaupunkien ongelma ja se tuli kaupunkiin teollistumisen mukana sekä köyhäinhoidon ja vapaaehtoisjärjestöjen takia. 1800-luvun lopulla avattiin myös ensimmäinen turvakoti. Turvakotien oli tarkoitus toimia vain lyhyen siirtymäkauden ajan, mutta sen sijaan niistä tuli pysyvä ilmiö ja ne levisivät ympäri Eurooppaa. (Sandelin 2005.)

Viranomaiset julistivat, että alkoholi on yksi suurimmista syistä asunnottomuuteen ja ennaltaehkäisevätyö oli varhaisessa vaiheessa tärkeä työmuoto taistelussa asunnottomuutta vastaan. Koko hyvinvointiyhteiskunnan historiaa on varjostanut asunnottomuuden varjo, jossa ihmiset ajalehtivat toimenpiteestä toiseen, eikä ongelmaa eli asunnottomuutta saada ratkaistua. Asunnottomuuden laajuus ei ole ollut pysyvää, koska taloudellinen tilanne on ollut muuttuva, on ollut esimerkiksi lama-aikoja. (Sandelin 2005.)

### 5.1 Asunnottomuuden määrittely

Suomessa käytetään virallisesti asunnottomuus määritelmää kodittomuuden sijaan, kun taas esimerkiksi pohjoismaisissa tutkimuksissa käytetään ”hemlöshet” ja ”bostadslöshet” käsitteitä. Asunnottomuus on ymmärretty Suomessa ja yleensäkin Euroopassa monimutkaiseksi ja monimuotoiseksi ilmiöksi. Asunnottomuus nähdään eri asuntotoimien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä vaativaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Asunnottomuus on ilmiö, joka ilmenee eri maissa ja eri aikoihin erilalla, sen takia muiden maiden tilastoja on vaikea vertailla Suomen lukuihin. (Asunto ensin.)

Nykyaikana asunnottomuus nähdään asumispoliittisena kysymyksenä. Asunnottomuus on osa syrjäytymistä ja se nähdään myös rakenteellisena ongelmana. Asunnottomuus voidaan erottaa näkymättömäksi tai näkyväksi asunnottomuudeksi. Näkymättömällä asunnottomuudella tarkoitetaan esimerkiksi nuorta, joka asuu pakosta vanhempiensa kanssa. Näkyvää asunnottomuutta ovat esimerkiksi veneiden alla asuvat henkilöt. Asunnottomuutta on myös lyhyt- ja pitkäaikaista. Asunnottoman arki on hyvin erilaista, kuin henkilöllä jolla on asunto. Asunnottomuutta voidaan sanoa myös kodittomuudeksi, ei ole paikkaa jossa pyörittää normaalia arkea tai laittaa omia tavaroitaan paikoilleen. (Särkelä 2009:56.)

Pitkäaikaisasunnottomuudella tarkoitetaan pitkittynyttä tai toistuvaa asunnottomuutta. Pitkäaikaisasunnottomuuteen liittyy usein muitakin ongelmia kuin pelkkä asunnottomuus esimerkiksi köyhyyttä, psykososiaalisia ongelmia kuten päihteiden käyttöä tai mielenterveysongelmia sekä rikollisuutta ja väkivaltaa. Yksin elävät asunnottomista 40-50% kuuluu moniongelmaisiin pitkäaikaisasunnottomiin. (Asunto ensin.)

Asunnon voidaan siis ajatella olevan konkreettinen rakennus, todellinen paikka, johon liittyy myös laillisia näkökohtia. Koti taas sisältää asumisen psykologiset ja olemassa oloon liittyvät asiat. Näin ajatellen kodittomuus voi tarkoittaa, että on vailla omaa paikkaa maailmassa. Asunnottomuus liittyy enemmän aineellisiin seikkoihin tai niiden puuttumiseen, kun taas kodittomuus liittyy enemmän tunteeseen, joka tiettyyn tilaan liitetään. Näin ollen kodittomuus ja asunnottomuus voidaan katsoa eri asioiksi. Toinen on fyysinen ja juridinen ja toinen subjektiivinen ja eksistentiaalinen. (Lehtonen & Salonen 2008: 20.)

Asunnottomuuteen voivat johtaa monet syyt esimerkiksi suhteiden päättyminen sekä muiden tekemät päätökset tai henkilö ei hallitse omaa elämäänsä, hänellä voi olla päihdeongelma, erilaisia psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia, velkoja ja rahallisia ongelmia. (Särkelä 2009:57).

Eri paikoissa asunnottomuus voidaan luokitella eri tavoin. Ruotsissa asunnottomuuden määrittelyssä on lähdetty esimerkiksi liikkeelle siitä, että on tarkasteltu tilannetta, jossa henkilö on sillä hetkellä ja sen perusteella on tunnistettu neljä erilaista asunnottomuus tilannetta:

1. Henkilö on tilapäismajoituksessa esimerkiksi ensisuojaissa tai on "irtolainen".
2. Henkilö on vankeinhoitolaitoksessa, hoitolaitoksessa tai tukiasunnossa, mutta uloskirjoitus on odotettavissa kolmen kuukauden sisällä tarkastelu ajankohdasta, mutta hänellä ei ole tiedossa asuntoa.
3. Henkilö on vankeinhoitolaitoksessa, hoitolaitoksessa tai tukiasunnossa eikä häntä aiota uloskirjoittaa seuraavan kolmen kuukauden sisällä, mutta hänellä ei ole tiedossa asuntoa.
4. Henkilö majoilee tuttaviansa, sukulaistensa ja ystäviensä luona ilman vuokrasopimusta tai hänellä on alle kolme kuukautta kestävä vuokra sopimus, jonka takia hän on hakenut apua

asianmukaisesta paikasta esimerkiksi sosiaalitoimesta tai asumispalveluiden tuottajalta. (Lehtonen & Salonen 2008: 21.)

Suomessa asunnottomiksi katsotaan ne, jotka asuvat ensisuojoissa tai muissa tilapäismajoituksissa, asuntoloissa tai majoitusliikkeissä tilapäisesti asuvat sekä erilaisissa laitoksissa tai hoitokodeissa asuvat. Tämän lisäksi asunnottomia katsotaan olevan myös vankilasta vapautuvat, joilla ei ole asuntoa sekä tuttavien tai sukulaisten luona tilapäisesti asuvat. Tilastoa asunnottomuudesta ylläpitää Valtion asuntorahasto kerran vuodessa kerättävillä kuntalomakkeilla. (Lehtonen & Salonen 2008: 23.)

Euroopassa FEANTSA (European Federation of National Organisations working with the Homeless) on laatinut oman lajittelunsa, joka tunnetaan nimellä ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion). Tästä mallista on tehty myös suomennettu versio, jolle tehtiin myös hieman kulttuurista kääntämistä, koska se ei sellaisenaan soveltunut Suomen oloihin. (Lehtonen & Salonen 2008: 21-22.)

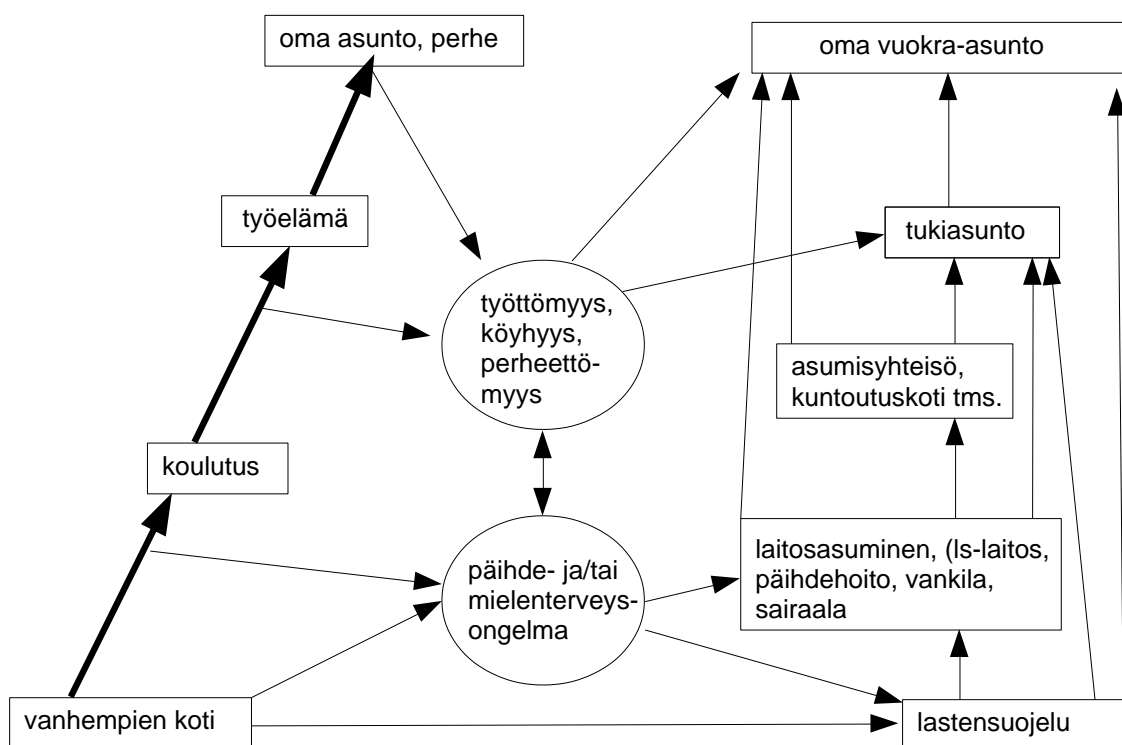
Käsiteryhmä		Operationaalinen ryhmä	Alaryhmä	Kuvaus
Ulkona asuva	1	Asuu julkisessa tilassa (ei asuntoa)	1.1. 1.2.	Majailee ulkona Etsivien palveluiden piirissä
	2	Asuu yömajassa ja/tai on pakko viettää useita tunteja päivässä julkisessa tilassa	2.1.	Ensisuoja
Asunnoton	3	Asunnottomien majoitus / Tilapäinen asuminen	3.1.	Matkustajakoti
	4	Turvapaikanhakijoille / maahanmuuttajille järjestetty asuminen	4.1. 4.2.	Vastaanottokeskukset Säilöönottokeskus
	5	Laitokset	5.1. 5.2. 5.3.	Rangaistuslaitokset Hoitolaitokset ja sairaalat Ensikodit
	6	Tuettu asuminen	6.1. 6.2.	Tuettu asuminen (yhteisö) Tuettu asuminen (yksin)
Turvaton asuminen	7	Ei sopimukseen perustuva asuminen (vuokrasuhde)	7.1. 7.2.	Tilapäinen asuminen sukulaisten tai tuttavien luona (tahdonvastaisesti) Asuminen ilman vuokrasopimusta ("pimeästi")
	8	Häätöuhka	8.1. 8.2.	Häätöuhka (vuokra-asuminen) Asunnon haltuun oton uhka (omistusasuminen)

	9	Väkivalta	9.1. 9.2.	Asuminen puolison tai kumppanin taholta tulevan väkivallan uhan alla Turvakodit
Epätarkoituksenmukainen asuminen	10	Tilapäiset asumisen muodot	10.1. 10.2.	Asuntoauto/-vaunu (vakituksena asuntona) Talon valtaus
	11	Epätyydyttävä asuminen	11.1. 11.2.	Asunnot, jotka eivät sovellu lain mukaan asumiseen Vanhempiensa luona asuvat aikuiset lapset
	12	Erittäin ahdas asuminen	12.1.	Kansalliset normit ylittävä tilanahtaus

Taulukko 1. Asunnottomuuden typologia (Lehtonen & Salonen 2008: 22.)

## 5.2 Syitä asunnottomuuteen

Lehtonen ja Salonen ovat kirjassaan esittäneet seuraavan kuvion asunnottomuuteen johtaneista erilaisista poluista. Tämä malli on heidän oman tutkimuksensa tuotosta ja muitakin malleja löytynee. Tässä kuviossa ei ole kyse ajallisesta vaan pikemminkin analyttisestä jatkumosta. Kuviossa vahvemmillä nuolilla on ilmaistu niin sanottu normaali polku, joka johtaa vanhempien kodista koulutuksen ja työn kautta omaan asuntoon. Nykyaikana tällainen polku alkaa olla harvinainen. Nykyisin ihmisiltä vaaditaan jatkuvaa kouluttautumista ja ehkä useamman ammatin hankintaa. Pula opiskelija-asunnoista voi johtaa siihen, että nuoret asuvat pitkäänkin kotona täysi-ikäistymisensä jälkeen eikä ammatti edes välttämättä takaa työpaikkaa. Perheitä voidaan perustaa jo opiskeluaikana ja toisaalta yksin elävien määrä on laskussa kuten avioerojenkin määrä. Kuviossa olevan niin kutsutun normaali polun tarkoituksena on ainoastaan tuoda esiin ne kohdat, jotka ovat empiirisen aineiston perusteella erityisen huomion arvoisia. Kuvio konkretisoi eri riskiryhmien ja erilaisten elämään liittyvien siirtymävaiheiden yhdistäviä ja erottavia tekijöitä, jotka liittyvät asunnottomuuteen. (Lehtonen & Salonen 2008: 103-104.)



Kuvio 1. Reittejä asunnottomuuteen (Lehtonen & Salonen 2008: 103.)

Kuten kuviosta voi huomata, ongelmat, jotka toisinaan johtavat asunnottomuuteen, saattavat alkaa jo vanhempien kanssa asuttaessa. Kaikkein parhaiten tämä näkyy lastensuojelu tapauksissa, joissa lapsi tai nuori joudutaan sijoittamaan kodin ulkopuolelle. Huostaanotto on lastensuojelun äärimmäinen keino, johon usein johtavat vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat. Lapsella tai nuorella saattaa itselläänkin olla päihdeiden kanssa ongelmia, joka voi myös johtaa päihdehuollon palveluihin. Saattaa olla, että lapsella tai nuorella on psyykkisiä ongelmia, jonka takia hän joutuu sairaalahoitoon. (Lehtonen & Salonen 2008: 104.)

Riippumatta reitistä, näyttää siltä, että ensimmäinen kriittinen vaihe on siirtyminen toisen asteen koulutukseen. Tänä päivänä tämä ajoittuu monen kohdalla ennen vanhempien luota pois muuttamiseen. Aineistossa on todettu tämä yhdistäväksi tekijäksi tutkittavien kohdalla. Monella on koulutus jäänyt puutteelliseksi. Ammatillista koulutusta on saatettu aloittaa, mutta se on jäänyt melkein säännönmukaisesti kesken. Koska koulutus puuttuu, on työllistyminen melko mahdotonta, josta taas seuraa, että itsenäisen elämän aloittaminen hankaloituu. Eri ikäpolvet erosivat tässä suhteessa, sillä vanhemman polven on ollut mahdollista työllistyä ilman koulutusta esimerkiksi rakennuksille, mutta nykypäivänä se on erittäin poikkeuksellista. (Lehtonen & Salonen 2008: 104.)

Vaihtoehdot ovat siis niukat. Mikäli koulutusta ei ole, nuorten naisten polku pois lapsuudenkodista käy usein avoliiton kautta. Poikaystävänsä kanssa asumista ei yleensä kauaa kestä. Poikaystävä saattaa olla väkivaltainen, usein vuokrat jäävät maksamatta ja seurauksena on hää-

tö. Mikäli vanhempien luota on lähdetty niin sanotusti ovet paukkuen, ei takaisin ole menemistä tai ylpeys ei antanut periksi palata kotiin. Toiset pääsivät kavereiden nurkkiin ja toiset saattoivat saada oman vuokra-asunnon, mutta elämisen taitojen puuttuessa tai ollessa puutteellisia, eivät vuokrat rahat aina menneet vuokran maksuun vaan jonnekin muualle. Nuoret miehet taas usein jäivät vielä asumaan vanhempien kanssa. Heillekin muutto kuitenkin tuli usein yllätyksenä, vanhemmilla tai vanhemmalla oli vuokrat jäivät maksamatta, minkä seurauksena molemmat häädettiin. Pois muutto ei siis johtunut siitä, että vanhemmat eivät haluaisi hoitaa heidän elatusvelvollisuuttaan. (Lehtonen & Salonen 2008:105.)

Työttömyys, joka johtuu koulutuksen puutteesta, johtaa usein tukiriippuvuuteen, varsinkin nuorten kohdalla se tarkoittaa riippuvuutta toimeentulotuesta. Ihmisen eläessä pelkkien tukien avulla, johtaa se hänen elämänsä taloudelliseen tiukkuuteen, jossa voidaan puhua jo köyhyydestä. Henkilöllä ollessa vielä velkoja on elämä taloudellisesti vaikeaa. Rahan puuttuminen voi ajaa henkilön ottamaan myös erilaisia pikavippejä ja -lainoja. Tutkimuksessa velkaantuminen olikin yksi tutkittavia yhdistävä tekijä. Toinen tutkittavia yhdistävä tekijä oli se, että heillä ei ole perhettä. Perhe toimii hyvänä apuna asunnottomuuden kohdatessa ja lisää henkistä hyvinvointia. Tutkimukseen osallistuneilta tämä lähitukiverkosto puuttui. Tämän lisäksi yksinäisellä on suuremmat taloudelliset paineet. Pienet asunnot ovat kalliimpia suhteessa isoihin, pienistä asunnoista on suurempi kilpailu ja niitä on vähemmän tarjolla, myös eläminen tulee yksinäisellä kalliimmaksi. (Lehtonen & Salonen 2008:105.)

Köyhyys vaivasi kaiken ikäisiä tutkimukseen osallistuneita. Vanhemmat tutkimukseen osallistuneet kyllä saivat työmarkkinatukea ja työttömyyskorvausta, mutta ne eivät paljon autaneet, koska ensisijaiset etuudet ovat niin pieniä, että heillä on oikeus saada viimesijaista toimeentulotukea joka tapauksessa. Nuorimmat tutkimukseen osallistuneet eivät saaneet ollenkaan työmarkkinatukea, heidän ollessaan liian nuoria siihen. Kuitenkin kaikkien kohdalla lopputulos oli sama he elävät minimi toimeentulon varassa ja suurimmalla osalla on velkoja myös maksettavana. Jos ennestään ei ole velkaa sitä otetaan, jotta voidaan elää ”normaalisti”. Laskujen priorisoinnissa on myös ongelmia, koska vuokra on usein suurin menoerä, maksetaan sitä ennen kaikki muu, joka johtaa siihen että vuokraa ei enää ole varaa maksaa. Tutkimuksessa oli myös niitä vanhempia henkilöitä, jotka olivat selvinneet työelämään ja perustaneet perheen, mutta nyt heitä oli kohdannut avioero. Joskus avioerot johtuvat päihdeongelmasta, joka saattaa myös aiheuttaa sen, että henkilö menettää työnsä. (Lehtonen & Salonen 2008:105.)

Sairastuminenkin saattaa katkaista henkilön asumisuran. Sairastuminen saattaa tapahtua missä iässä tahansa ja siihen voi liittyä päihdeongelmaa. Sairaalajaksot voivat venyä pitkiksi, mikä aiheuttaa sen, että sairastunut saattaa menettää kotinsa. Myös ennen sairaalaan joutumista on elämänhallinta voinut olla niin hukassa, että ihminen on menettänyt jo kotinsa. Sairas-

tumisena voidaan pitää myös päihdeongelman syntyä tai puhkeamista. Tässäkin aineistossa päihdeongelmat olivat selkeästi näkyvissä, esimerkiksi osa nuorista tutkittavista oli joutunut lastensuojelun huostaan ja sieltä päihdehoitoon ja osa oli selvinnyt nuoruusiällä ennen kuin päihdeongelma oli tarvinnut hoitoa. Usein kyseessä olivat huumeet. Huumeiden käyttäjällä rahat usein menevät muualle, jolloin vuokran maksu jää ja hän saa hädän. Huumeiden käyttäjien elämäntapa on myös usein niin huomiota herättävä, että naapuritkin huomaavat sen. Tämä taas voi johtaa häiriökäyttäytymisestä johtuvaan häätöön. Tutkimuksessa nuoremmat käyttivät enemmän huumeita ja vanhemmilla oli alkoholiongelma. Myös hankala alkoholiongelma vaikuttaa käyttäjän arkeen ja tekee asumisesta mahdottoman. Se voi myös aiheuttaa työttömyyttä ja köyhyyteen juuttumista. (Lehtonen & Salonen 2008:106.)

Tutkimukseen osallistuneet vapautuvat vangit olivat kaikki huumeiden käyttäjiä sekä useimmiten myös myyjiä. Problematiikka oli sama kuin muilla huumeiden käyttäjillä, sillä erotuksella että usein asuminen oli rahoitettu huumeita myymällä eli huumeiden käyttö ei ollut aiheuttanut asunnottomuutta vaan vankila tuomio. Laitokseen joutuminen, oli se sitten psykiatrinen sairaala, päihdehoitolaitos tai vankila, usein ratkaisevat vähäksi aikaa asunnottomuuden. Varsinkin psykiatrisessa hoidossa sekä päihdehoidossa on omat hoitopolkunsa, vaikka huumehoidossa polku on paljon pidempi kuin alkoholiongelmasta kärsivällä. Hoitopolussa palaudutaan askel askeleelta takaisin omaan asuntoon, välissä on esimerkiksi hoito- ja kuntoutustyyppistä asumista. Vaikein tilanne tällä puolella on niin sanotun kaksoisdiagnoosin saaneilla eli niillä joilla on päihdeongelma ja vakava mielenterveysongelma. Heille on vaikea saada hoitopaikkaa saati sitten jatkohoitoa. Vapautuvalla vangilla tilanne on huonoin. Vapautuville vangeille on tarjolla tukiasuntoja sekä mahdollisuus suorittaa päihdehoitoa osana tuomiota. Suurin osa vangeista on päihdeongelmaisia, mutta he eivät halua vankilatuomion jälkeen hoitoon, koska kokevat sen tuomion jatkeena. Yleisin reitti onkin siis omavuokra-asunto tai tukiasunto. Vapautuvien vankien on vaikea saada omia vuokra-asuntoja. Lastensuojelun pariin joutuneilla nuorilla on paras asema jälkihuollon ansiosta. Omilleen muuttaessa he saavat tukea ja ainakin jonkinlaisen asumiseen soveltuvan asunnon. Kaikilla näillä ryhmillä on sama tavoite saada oma vuokra-asunto ja todennäköisesti suurin osa sellaisen joskus saakin. Kaikilla ei ole kuitenkaan edellytyksiä enää niin itsenäiseen asumiseen esimerkiksi osalla mielenterveysongelmaisista. (Lehtonen & Salonen 2008:106-107.)

Elämässä on kolme siirtymä kohtaa, joissa viranomaisilla olisi mahdollista vaikuttaa ja edesauttaa niiden onnistumisessa. Ensimmäinen on nuoren muuttaminen vanhempien luota omaan asuntoon. Normaalaa aikaa tälle siirtymälle ei ole, vaan se on silloin kun nuori on kypsä omaan asuntoon ja aineelliset edellytykset ovat olemassa. Vanhemmat toimivat nuoren epävirallisena tukiverkkona ja tukevat nuoren itsenäistymistä. Toinen kohta missä viranomaiset voiva auttaa, on siirtyminen koulutukseen ja siitä mukaan työelämään. Koulutuksen puuttuminen vaikeuttaa elämää tulevaisuudessa ja vaikeuttaa työpaikan löytämisestä. Kolmas kriit-



tinen siirtymävaihe on siirtyminen laitoksesta itsenäiseen elämään. Tässä kohtaa vastuu on hoidolla ja sillä miten hoito on sujunut. Mikäli hoito on sujunut hyvin, on todennäköisempää, että myös tulevaisuus sujuu hyvin. Asumista vaikeuttaa myös se tausta minkä takia ihminen on ollut asunnottoman. Myös leimat, joita ihmisiin lyödään voivat vaikeuttaa elämistä esimerkiksi entinen narkomaani tai entinen vanki. (Lehtonen & Salonen 2008:108.)

### 5.3 Erityisryhmien asunnottomuus ja asunnottomuusriskit

Erityisryhmällä tarkoitetaan tässä kirjoituksessa erilaisia ryhmiä, joilla on muita suurempi riski joutua asunnottomaksi jossain vaiheessa elämää. Asunnottomuuteen vaikuttaviksi riskeiksi on todettu muun muassa sosiaaliset tekijät, jotka voivat syrjäyttää ihmisen asuntomarkkinoilta. Toisaalta riskitekijöitä ovat myös perhesuhteet ja verkostot tai oikeastaan niiden puuttuminen. Kolmantena riskitekijänä katsotaan olevan henkilökohtainen haavoittuvuus, joka altistaa syrjäytymisuhalle. Keskeisiksi henkilökohtaisiksi riskitekijöiksi on todettu seuraavia: ongelmat perheessä, koulun keskeytyminen, päihdeongelmat, psyykkiset sairaudet tai persoonallisuuden häiriöt sekä erilaisissa laitoksissa eläminen (lastenkoti, nuorisokotien ja sijaisperheiden ketju, psykiatriset sairaalat, vankilat jne.). (Lehtonen & Salonen 2008: 29.)

Asunnottomuutta tutkittaessa Tanskassa keskeisiksi riskiryhmiksi nousi neljä ryhmää. Pieni ryhmä ihmisiä oli joutunut asunnottomaksi joidenkin sosiaalisten takaiskujen takia, kuten avioero tai velkaantuminen. Toinen ryhmä ovat psyykkisesti sairait, jotka eivät pysty asumaan itsenäisesti, vaikka heillä olisikin asunto. Kolmantena ryhmänä ovat pahoinpidellyt naiset, koska esimerkiksi turvakodit ovat vain lyhytaikaiseen asumiseen. Viimeisenä ryhmänä ovat päihdeongelmaiset. Riskiryhmään kuuluvat siis sellaiset ihmiset, jotka ovat kohdanneet elämänsä aikana monia epäedullisia tekijöitä, kuten matala koulutustaso, työttömyys, eristäytyneisyys ja sosiaalinen poissulkeminen. Korkea asunnottomuuden riski on henkilöillä, joilla on fyysisiä tai psyykkisiä toimintakyvyn rajoitteita yhdistyneenä päihdeongelmaan tai psyykkisiin häiriöihin. Se miten kaikki tämä vaikuttaa, riippuu siitä millainen on yhteiskunnan panos ja myös, että miten perhe ja lähiyhteisö antavat apua ja tukea. (Lehtonen & Salonen 2008: 31.)

#### 5.3.1 Päihdekuntoutujien asuminen

Suuri osa asunnottomista kärsii päihdeongelmasta. Päihdeongelma on yleinen myös vankien ja mielenterveysongelmaisten keskuudessa. Hoitamatta jäänyt päihdeongelma on suhteellisen tehokas keino menettää asuntonsa, sillä päihtynyt elämän meno häiritsee naapureita ja vuokrat viivästyvät. Usein päihdeongelmista kärsivät asunnottomat sijoittuvat kunnan maksusitoumuksella tilapäismajoituksiin kuten asuntoloihin. Asunnottomuus saattaa olla myös yh-

tenä lisätekijänä hoitomotivaatiossa kuntoutukseen tai katkaisuhoidon hakeuduttaessa. (Lehtonen & Salonen 2008: 31.)

Päihdeongelmaisten tuettu asuminen näyttää liittyvän enemmänkin päihdekuntoutuksen hoitojatkumoon, kuin varsinaiseen asumiseen. Tällaiset paikat ovat usein yhteisöllisiä ja kuntoutuksen sisältö koostuu arjen taitojen ja itsenäisen elämän opettelusta. Tukiasumiseen liittyvät säännöt on koettu tärkeiksi ja tuen tarpeen on havaittu vähentyvän asumisjakson edetessä. Tukiasumisen säännöt on koettu yhtenä keinona hallita päihteiden käyttöä. Päihteettömyys ja asuminen ovat avaimet normaaliin elämään. Asumiseen liittyvät arkiaskareet eivät ainoastaan ole vaikutusta päihteettömyydestä vaan myös ylläpitävät päihteettömyyttä. (Lehtonen & Salonen 2008: 31.)

Päihdeongelmaisten asumispalvelut on entistä selkeämmin suunnattu erilaisista päihdeongelmista kärsiville ryhmille sekä ne ovat muuttuneet hoidollisimmiksi. Voimavarana tukiasumisessa on, että päihteettömyys ja asuminen tukevat toisiaan: asuminen luo edellytyksiä päihteettömyydelle ja päinvastoin. (Lehtonen & Salonen 2008: 31-32.)

### 5.3.2 Mielenterveyskuntoutujien asuminen

Asumistilanne on heikentynyt mielenterveyskuntoutujien kohdalla psykiatrisen hoidon palvelurakenteen muutoksen vuoksi. Laitospaikkoja on purettu, mutta ei ole onnistuttu kehittämään tarpeeksi tukevia avohoidon ja asumisen palveluja. Yhtälailla kun hoitamaton päihdeongelma, voi hoitamaton mielenterveysongelmakin johtaa asunnon menettämiseen. Psykkiset ongelmat saattavat johtaa esimerkiksi vuokranmaksun laiminlyöntiin, naapureita häiritsevään elämään, sosiaalisen verkoston vähenemiseen, arkirutiinien hoitamattomuuteen, fyysisen toimintakyvyn heikkenemiseen tai eristäytymiseen. Varhaisella puuttumisella pystytään kuitenkin usein mahdollistamaan omassa kodissa asumisen jatkuminen. Mielenterveyskuntoutujien asumisessa vaikeutena on kuitenkin tarvittavien tukimuotojen saaminen. Asuminen tukiasunnoissa taas on usein määräaikaista, joka saattaa heikentää asukkaiden sitoutumista. On huomattava, että psyykkiset ongelmat saattavat olla syy asunnottomuuteen, mutta asunnottomuus lisää myös psyykkisten kuin muidenkin sairauksien esiintymistä. (Lehtonen & Salonen 2008: 32.)

Psyykkisistä ongelmista kärsivien on nähty olevan suurin ryhmä, joka jää asumisneuvontapalveluiden ulkopuolelle. Tähän vaikuttaa muun muassa huono tiedon kulku sekä asumisneuvontapalveluiden hajanaisuus. Asumispalvelut mielenterveysongelmaisille tarvitsevat parempaa koordinoitua. Tärkeää on tässäkin ryhmässä varhainen puuttuminen, mutta myös taito elää sairauden kanssa. Kuntoutumista tukevat asumispalveluissa esimerkiksi se, että apu on lähellä, kun sitä tarvitsee, arkielämän rytmin rakentaminen ja opettelu sekä toiminnallisuus. Akti-

vointi on tärkeä osa kuntoutumista, kuten myös tulevaisuuteen orientoituminen. Ideaalitapauksessa asumispalvelut toimivat siten, että asukkaan on mahdollisuus kokea turvallisuutta, ihmisläheisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Ammattitaitoinen ohjaus ja sosiaalinen tuki ovat myös ratkaisevassa asemassa kuntoutumisessa. (Lehtonen & Salonen 2008: 32.)

Mielenterveyskuntoutujat kaipaavat usein pitkäkestoista kuntoutusta. Mielenterveyskuntoutujien hoidossa on päihdekuntoutujiin verrattuna vahvempi lääkkeellinen painotus. Molempien ryhmien itsenäisessä asumisessa painottuu itsehoidon merkitys ja sen tukeminen. Erityisen haasteellinen tilanne on silloin, kun kyseessä on niin sanottu kaksoisdiagnoosipotilas, joille sopivista hoitopaikoista on ollut pulaa. Niin päihde- kuin mielenterveyskuntoutujien asumisessa näyttää olevan keskeistä asumisen ja hoidon tiivis yhteys sekä varhaisen puuttumisen merkitys. (Lehtonen & Salonen 2008: 32.)

### 5.3.3 Vapautuvien vankien asuminen

Mahdollisimman huono aloitus elämäntavan muutokselle, on vapautua vankilasta asunnottomana kadulle tai kavereiden nurkkiin. Asunnon puutteen ja rikollisen leiman lisäksi ongelmana on usein myös velkoja, häiriöitä luottotiedoissa ja päihdeongelma. Tällaiset seikat vaikeuttavat asunnon saamista, mutta myös asumisen onnistumista. Asunnottomina vapautuvien vankien määrää on vaikea tietää tarkasti, koska osa ilmoittaa vapautuessaan tulevaksi osoitteeseen vanhempien, kaverin tai tyttöystävän tai jonkun muun osoitteen. Etenkin nuoret vangit ovat haluttomia lähtemään asuntolaan, mieluummin he kiertävät kavereiden nurkissa. Vapautuvat vangit määriteltiin 2000-luvun alussa asunnottomien kaikkein huono-osaisimmaksi ryhmäksi. Jokunen vuosi myöhemmin vankilakierteeseen joutuneet arvioitiin yhteiskunnan kaikkein köyhimmäksi, sairaammaksi ja syrjäytyneimmäksi ryhmäksi. Vaikka kaikki tämä kuulostaakin toivottomalta, on työ vapautuvien vankien parissa tuottanut hyvää tulosta. Rikoskierre on katkennut, päihteet ovat jääneet ja asunnosta on tullut koti. (Granfelt: 102.)

Vapautuneiden vankien elämässä tuetun asumisen merkitys korostuu. Tavallinen arkielämä voi olla outoa ja suuri määrä asioita pitää järjestää, asioida monessa virastossa sekä osata täyttää lomakkeita ja vastaila kysymyksiin. Tällaisessa tilanteessa ammatillisesta tukihenkilöstä kuten asumisohjaajasta voi olla iso apu. Vangin olisikin tärkeä jo etukäteen miettiä millaista tukea tulee tarvitsemaan ja missä asioissa. (Granfelt: 107.)

Vapautuvat vangit ovat jossain määrin vaikeampi asuttaa, kuin kaksi edellistä ryhmää. Kuten edellistenkin ryhmien kohdalla, tukee asuminen kuntoutusta ja päinvastoin. Sopeutuminen tuetun asumisen yhteisöihin saattaa olla vapautuvilla vangeilla vaikeampaa kuin päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivillä. Erityisen vaikeaa on sellaisten vapautuvien vankien asuttaminen, joilla on päihdeongelma. Asunnottomuus on pahimmillaan rikoksenuusijoiden koh-

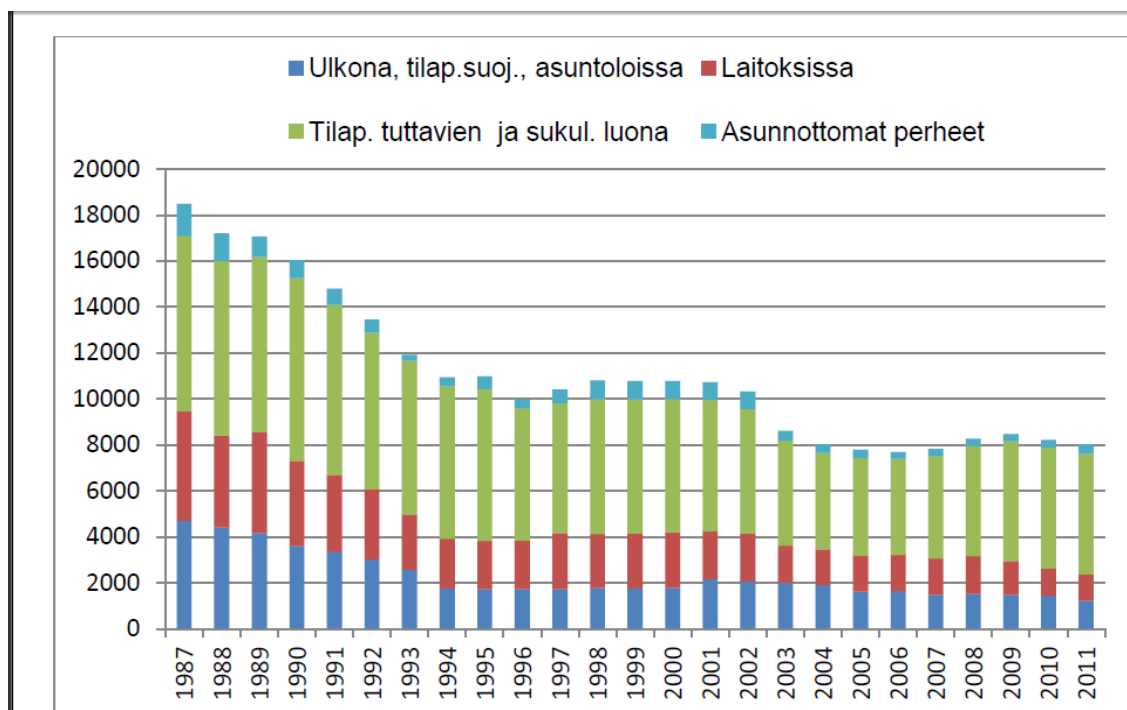
dalla, jotka elävät rikos- ja päihdekierteessä, erityisesti huumeriippuvaisten. Huumeriippuvaiset vangit on katsottu olevat kaikkein syrjäytynein asunnottomien ryhmä. Tavallisista huumeriippuvaisista asunnottomista, huumeriippuvaiset vangit eroavat, siten että, heidän kohdallaan asunnon saamiseen ja pitämiseen vaikuttavat köyhyyden ja sosiaalisten ongelmien lisäksi riippuvuus ja uskollisuus rikollista alakulttuuria kohtaan. (Lehtonen & Salonen 2008: 33.)

Vapautuvat vangit usein toivovat saavansa oman vuokra-asunnon, koska heidän motivaationsa ei yleensä riitä yhteisöllisiin asumis- ja kuntoutumismuotoihin, joissa säännöt ovat rajoittamassa. Saattaa kuitenkin olla, että pitkän vankeusrangaistuksen jälkeen asuminen omassa vuokra-asunnossa saattaa tuntua ahdistavalta ja yksinäiseltä. Vangit, jotka ovat sitoutuneet kuntoutukseen ja päihdehoitoon, on helpompi asuttaa. Yksilöllisempää ja voimakkaampaa tukea tarvitsevat ne vangit, jotka ovat raittiudessaan epävarmoja. Aktiivisesti päihteitä käyttävät vangit on lähes mahdoton asuttaa, koska heille ei ole olemassa oikeastaan mitään paikkaa. Ohjaus arkirutiinien hoidossa sekä vertaistuki, näyttäytyvät tärkeimpinä vankien asumisen tukemisessa. (Lehtonen & Salonen 2008: 33.)

Vangin sopeutuminen yhteiskuntaan ei ole kiinni vain vangin omista ponnisteluista. Paljon on kyse myös siitä miten yhteiskunta ottaa vastaan vankilasta vapautuneen: kuinka entistä vankia kohdellaan eri virastoissa, löytyykö hänelle töitä ja asunto ja tullaanko velkojen hoitamisessa vastaan? Asiakastyö ei ole ainut asia, johon tulee kuntoutuksessa ja sen suunnittelussa kiinnittää huomiota, vaan huomioon tulee ottaa myös yhteiskuntapoliittiset ja sosiaalisiin suhteisiin vaikuttavat tekijät, jotka edistävät tai estävät kuntoutumista. (Granfelt: 110.)

#### 5.4 Asunnottomuus lukuina

Vuoden 2011 lopussa Suomessa oli 7606 yksinelävää ja 423 perhettä asunnottomana. Vuonna 2011 yksineläjien asunnottomuus väheni edellisvuodesta 3,4 prosenttia ja perheiden asunnottomuus lisääntyi yli 20 prosentilla. Asunnottomuus tilannetta on seurattu vuodesta 1987 alkaen, jolloin asunnottomia oli maassamme yli 16000. Tämän hetkinen noin 8000 asunnottoman määrä on ollut vuodesta 2003 lähtien. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 2)



Kuvio 2. Asunnottomien määrä 1987 - 2011 ( Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 2.)

Pääkaupunkiseudun kolmessa suuressa kaupungissa asunnottomuus kasvoi yhteensä 150 hengellä vuonna 2011. Yksineläviä asunnottomia oli Helsingissä vuoden lopulla 3400 ja asunnottomia perheitä 220. Espoo nousi maan toiseksi suurimmaksi asunnottomuuskunnaksi, siellä olen 620 asunnottomia. Vantaalla asunnottomien määrä oli 550 henkilöä. Pääkaupunkiseudulla on 60 prosenttia maan asunnottomista. Jos asunnottomuutta verrataan väkilukuun, oli Helsingissä eniten asunnottomia. Helsingissä asunnottomia oli 1000 ihmistä kohden 5,7 asunnottomia. Seuraavia asunnottomuuslukuja tällä tavalla tutkittuna hallitsivat Riihimäki (3,0), Vantaa (2,7) ja Espoo (2,5). Tarkasteltaessa isoja kaupunkeja, vähiten asunnottomia oli Oulussa. Vuoden 2011 lopulla pitkäaikaisasunnottomien määrä oli 2835 henkilöä, joka on 37 prosenttia yksinäisistä asunnottomista. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 2-3.)

Vuonna 2011 naisten osuus asunnottomista oli 21 prosenttia. Verrattuna vuoteen 2010, oli naisten osuus asunnottomista kasvanut yli 200 henkilöllä. Alle 25-vuotiaiden asunnottomuus pysyi lähes samana, ollen noin 18 prosenttia. Yksinäisten asunnottomien maahanmuuttajien määrä nousi, ylittäen 1000 henkilön rajan. Maahanmuuttajien asunnottomuusprosentti oli vuonna 2011 yli 13 prosenttia. Asunnottomista perheistä maahanmuuttajaperheitä on 40 prosenttia. Lisääntynyt maahanmuutto on erityisesti rasittanut Helsinkiä, jossa asunnottomien maahanmuuttajien luku nousi vuoden aikana 330 henkilöllä. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 4.)

Kunnat järjestivät vuonna 2011 asunnon 558 perheelle sekä 2858 yksineläville asunnottomalle. Näistä 838 oli pitkäaikaisasunnottomia. Usein isoihin kaupunkeihin saatetaan saapua ilman

tietoa asunnosta sekä jopa toimeentulosta. Asunnon jo saaneet voivat epäonnistua asumiseensa ja tämä lisää asunnottomuuskierrettä. Epäonnistuneeseen asumiseen saattaa syynä olla neuvonnan tai tukipalveluiden puute, mutta enenevässä määrin myös velkaongelmat. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 4.)

Helsingissä yksinelävien asunnottomien määrä nousi hiukan vuodesta 2010 vuoteen 2011 verrattuna. Kuitenkin pitkäaikaisasunnottomuus laski 160 henkilöllä. Tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona asuvien määrä kasvoi 200 henkilöllä, mutta asuntoloissa oleilevien määrä väheni 160 henkilöllä viime vuoteen verrattuna. Vapautuvien vankien sekä erilaisissa laitoksissa asuvien tilanne pysyi samana verrattuna 2010 vuoteen. Naisten asunnottomuus kuten myös naisten pitkäaikaisasunnottomuus lisääntyi. Myös nuorten asunnottomuus lisääntyi hieman. Asunnottomien perheiden määrä lisääntyi myös, mutta kaikkein eniten kasvoi yksinäisten maahanmuuttajien asunnottomuus. Helsingin kaupungin asunto- ja sosiaalitoimi asutti 292 perhettä ja 906 yksineläjää vuonna 2011. Pitkäaikaisasunnottomia heistä oli 380 henkilöä. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 8.)

HELSINKI	2011		2010		Muutos (hlöä)	
	Yksinäisiä asunnottomia	näistä pitkäaikaisia asunn.	Yksinäisiä asunnottomia	näistä pitkäaikaisia asunn.	Yksinäisiä asunnottomia	näistä pitkäaikaisia asunn.
Ulkona, porrashuoneissa, ensisuojojissa yms.	105	80	100	80	5	0
Asuntoloissa, majoitusliikkeissä	460	230	620	360	-160	-130
Asumispalveluyksiköissä, sairaaloissa tai muissa laitoksissa	300	200	300	200	0	0
Vapautuvat vangit (ei as.)	35	30	35	30	0	0
Tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona	2 500	700	2 300	730	200	-30
<b>Helsinki yhteensä</b>	<b>3 400</b>	<b>1 240</b>	<b>3 355</b>	<b>1 400</b>	<b>45</b>	<b>-160</b>
Asunnottomia naisia	850	420	670	345	180	75
nuoria alle 25-v	570	220	535	205	35	15
maahanmuuttajia	750	300	420	120	330	180
<b>Asunnottomat perheet</b>	220		192		28	
perheissä lapsia	176		150		26	
maahanmuuttajaperheitä	140		115		25	
niissä lapsia	160		135		25	
<b>Kunnan asuttamat</b>						
yksin. asunnottomat	906	380	867	93	39	287
perheet	292		284		8	
perheissä lapsia	320		313		7	

Taulukko 2. Helsingin asunnottomuuden vertailutiedot 2010 - 2011. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 8)

## 6 Tutkimuksen toteuttaminen

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus Vailla vakinaista asuntoa ry:n toimipisteen Vepan eli Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keskuksen kävijöiden kokemuksista. Opinnäytetyö on osa Vva ry:n osallisuusstrategiaa sekä toiminnan vaikutusten ja laadun arviointia. Opinnäytetyötä hyödynnetään Vva ry:n raportoinnissa rahoittajille, yhteistyötahoille ja sidosryhmille. Opinnäytetyötä on tehty yhteistyössä Vva ry:n kanssa ja sen on tavoitteena kartoittaa kävijöiden kokemuksia ja mielipiteitä Vepan toiminnasta sekä vertaistuesta.

### 6.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuskysymyksiämme ovat:

1. Miten kävijät kokevat Vepan toiminnan?
2. Miten kävijät kokevat vertaistuen Vepassa?
3. Minkä takia kävijät tulevat Vepaan?
4. Minkälaisia kokemuksia kävijöillä on asunnottomuudesta?

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Teemahaastattelurunko on tutkimuksessa liitteenä 1. Aineistoa analysoimme soveltaen sisällönanalyysin menetelmää.

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus hyödyntää psykologian ja muiden käyttäytymistieteiden oppeja. Laadullisen tutkimuksen keinoin pyritään ymmärtämään tutkimuskohdetta sekä selittämään käytösten ja päätösten syitä. Kvalitatiivinen tutkimus ei vaadi niin isoa ja edustavaa otosta kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Yleensä pieni aineiston määrä on riittävä ja sitä pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. (Heikkilä 2008: 16-17.)

#### 6.1.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on strukturoidumpi kuin avoinhaastattelu. Haastattelu ei etene tarkkojen kysymysten kautta, vaan laajemmin ennalta suunniteltujen teemojen pohjalta. Teemat ovat kaikille haastateltaville samat, vaikka kaikkien kanssa ei välttämättä puhuta kaikista teemoista samalla laajuudella. Haastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa pyritään antamaan tilaa haastateltavan vapaalle puheelle, vaikka valituista teemoista pyritäänkin puhumaan kaikkien kanssa. Teemojen puhumisjärjestyksellä ei ole väliä ja teemoista ja niiden alateemoista pyritään keskustelemaan varsin vapaasti. Tutkijalla ei ole mukana haastattelussa kuin mahdollisimman lyhyet muistiin panot, jotta haastattelu olisi luonteva eikä menisi papereiden selailuksi. Teemahaastattelun katsotaan olevan sopiva, kun esimerkiksi halutaan tietoa vähemmän tunnetuista ilmiöistä ja asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006.)

Teemoihin kohdistunutta haastattelua on suhteellisen helppo ryhtyä analysoimaan teemoittain. Tutkijan ennakkoon asettamat teemat eivät kuitenkaan enää ole välttämättä samat, kuin teemat jotka analysoinnissa osoittautuvat oleellisiksi aineiston sisällön ja tutkimusaiheen kannalta. Aineiston voi myös tyypitellä tai sitä voi tarkastella kielellisesti. Teemahaastattelua ei tarvitse analysoida juuri tietyllä tavalla, vaikka teemoittelu ja tyypittely onkin ominainen jatkumo teemahaastattelulle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

### 6.1.2 Sisällönanalyysi

Timo Laineen mukaan sisällönanalyysin voi jakaa useaan eri vaiheeseen. Sisällönanalyysissä ensin tehdään päätös, mikä aineistossa kiinnostaa. Tämän jälkeen aineistoa käydään läpi ja merkitään tutkijaa kiinnostavat asiat. Mitään muuta ei Laineen mukaan oteta mukaan tutkimukseen. Seuraavaksi merkityt asiat siirretään erilleen muusta materiaalista ja kootaan yhteen. Tämän jälkeen aineisto joko luokitellaan, tyypitellään tai teemoitellaan. Viimeisenä vaiheena materiaalista tulee kirjoittaa yhteenveto. Sisällönanalyysin aikana aineistosta saattaa nousta useitakin kiinnostuksen kohteita, jopa sellaisia joita ei ollut aloittaessaan huomannut. Rajat tutkimukselle luovat tutkimuksen tarkoitus, tutkimusongelmat tai tutkimustehtävät. Aineiston läpikäyminen voi olla litterointia tai koodaamista. Koodaamiseen ei ole säädetty tarkkoja sääntöjä, vaan jokainen voi päättää koodaamistavan. (Tuomi & Sarajärvi 2009:91-92.)

Luokittelua, teemoittelua ja tyypittelyä on usein ymmärretty varsinaiseksi analysoinniksi. Niitä ei kuitenkaan onnistu tehdä ilman, että aineistoa on litteroitu tai koodattu. Eikä niitä kannata tehdä, jos aineistosta ei tehdä yhteenvetoa. Luokitellussa määritellään erilaisia luokkia. Määrittelyn jälkeen lasketaan kuinka monta kertaa luokka esiintyy aineistossa. Teemoittelu on tavallaan samanlaista kuin luokittelu, mutta teemoittelussa painottuu enemmänkin se, mitä teemoista on sanottu. Teemoittelussa on siis kyse aineiston jakamisesta pienempiin osiin ja niiden ryhmittelystä eri aihepiirien mukaan. Tämän ansiosta on mahdollista vertailla erilaisten teemojen esiintymistä aineistossa. Teemoittelun perusideana on löytää aineistosta erilaisia teemaa kuvaavia näkemyksiä ja ajatuksia. Teemahaastattelulla koottu aineisto on helppo jakaa pienempiin osiin, koska haastatteluun otetut teemat ovat jo osaltaan jäsentäneet aineistoa. Tyypittelyssä näkemys tietystä ryhmästä tai teemasta tiivistetään yleistyksiksi eli tyypiesimerkiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009:93.)

Laineen mukaan aineistosta huomioidaan tutkimuskysymyksien avulla olennainen asia esiin. Asia ilmaistaan luonnollisella kielellä eli niin kuin haastateltava on sanonut. Tämän jälkeen aineistosta pyritään kokoamaan merkitysten mukaisia kokonaisuuksia. Nämä kokonaisuudet löydetään aineistosta sisäisen yhteenkuuluvuuden sekä samankaltaisuuden perusteella. Sa-



manlaiset merkitykset kootaan yhteen yhdeksi kokonaisuudeksi. Tässä kohtaa tutkija tulkitsee aineistoa omasta näkökulmastaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009:102.)

Milesin ja Hubermanin mukaan aineistolähtöisen laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäiseksi aineisto pelkistetään eli redusoidaan. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään eli klusteroidaan. Ja viimeisessä vaiheessa luodaan teoreettiset käsitteet eli abtrahoidaan. Aineistoa pelkistäessä karsitaan aineistosta pois kaikki tutkimukselle epäolennainen. Tällöin aineisto voi olla esimerkiksi auki kirjoitettu haastattelu. Aineiston pelkistäminen voi tapahtua aineiston pilkkomisella osiin tai eri informaation tiivistämällä. Aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä. Pelkistäminen voi esimerkiksi tapahtua niin että aineistosta etsitään tutkimukseen olennaisesti liittyviä kuvauksia, jotka tämän jälkeen alleviivataan erivärein. Lopuksi ne kerätään yhteen erilliselle konseptille. Ennen kuin sisällönanalyysiä voidaan aloittaa, tulee määritellä analyysiyksikkö, joka voi olla sana, kokonainen lause tai kokonainen ajatuskokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009:108-110.)

Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa aineistosta etsityt alkuperäisilmaukset tutkitaan tarkasti, samalla niistä etsitään eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Alkuperäislauseet joissa on samaa tarkoittavia käsitteitä tai samankaltaisuuksia yhdistetään luokaksi sekä nimetään luokka sisältö kuvaavaksi. Luokitteluyksikkönä voi toimia esimerkiksi jokin tutkittavan asian piirre tai ominaisuus. Ryhmittelyssä tulee muodostaa ala- ja yläluokkia sekä pääluokkia. Klusteroinnin jälkeen seuraava vaihe on abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta tärkeä tieto ja sen valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Tässä vaiheessa edetään alkuperäisilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Sisällönanalyysi etenee siis empiirisestä aineesta aina kohti käsitteellisempää näkemystä aineistosta ja tutkijan tutkimasta ilmiöstä. Abstrahoitessa empiirinen aineisto pyritään yhdistämään teoreettisiin käsitteisiin. Tuloksissa pyritään esittämään aineistosta kerätty käsitejärjestelmä, käsitteet, malli tai aineistoa kuvaavat teemat. Johtopäätöksiä tehtäessä tutkijan tulee pyrkiä ymmärtämään, minkälainen merkitys asioilla on tutkittaville. Tutkija yrittää siis ymmärtää analyysin kaikissa vaiheissa tutkittavia heidän oman kokemuksensa mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009:110-113.)

Tässä tutkimuksessa on toteutettu sisällönanalyysiä soveltaen. Tutkimuksessamme olemme käyttäneet teemoittelua sekä mukailleet Laineen esiin tuomia sisällönanalyysin eri vaiheita. Tämän lisäksi olemme muun muassa pelkistäneet tekstimme alleviivaamalla aineiston osia eri värein sekä käyttäneet ala-, ylä- ja pääluokkia aineistomme analysoinnissa.

## 6.2 Haastatteluiden toteutus

Haastattelut on toteutettu joulukuussa 2011 teemahaastattelurungon avulla (Liite 1). Vietimme kahden viikon aikana 10 päivää Vepassa etsimässä haastateltavia. Haastattelut toteutimme pääsääntöisesti Vva ry:n toimistotiloissa yläkerrassa, jossa saimme rauhassa keskustella haastateltavien kanssa. Haastattelimme yhteensä seitsemää kävijää. Haastateltavissa oli sekä naisia, että miehiä, mutta heidän anonymiteetin säilymisekseen emme erittele määriä. Haastattelut olivat kestoltaan 10-30 minuuttia. Valitsimme teemahaastattelun työskentelyvälineeksemme, koska se on puoli strukturoitu ja antaa sekä vapauden, että rajat.

Haastattelimme myös kahta Vepan työntekijää; ohjaaja Ulla Pyyvaaraa sekä vertaisohjaaja Ari-Pekka Korkalaista. Työntekijöille olimme tehneet myös oman haastattelurungon teemahaastattelun muotoon (Liite 1). Työntekijä haastattelut eivät ole tutkimusmateriaalia, eikä niitä litteroitu. Työntekijöiden haastattelut ovat tausta- ja lisätietojen saamiseksi Vva ry:n ja Vepan toiminnasta sekä Vepassa käyvistä ihmisistä. Työntekijöiden haastattelut ovat niin sanottuja asiantuntijahaastatteluja, joita emme ole analysoineet, vaan olemme käyttäneet niitä lähteinä.

Haastatteluiden saaminen oli haasteellista. Vepassa kävi lähes päivittäin samoja henkilöitä. Koska Vepa on matalan kynnyksen paikka, kävijöiden päihtymystila oli välillä sellainen, ettei heitä olisi voinut haastatella. Meidän oli myös vaikea ulkopuolisina arvioida kävijöiden päihtymystilaa, joka saattoi myös vaikuttaa haastatteluiden määrään. Mikäli arvioimme jonkun kävijän olleen liian päihtynyt haastattelua varten, emme kysyneet kävijän halukkuutta osallistua. Oli myös useita kävijöitä, joita pyysimme haastateltavaksi, mutta he eivät halunneet osallistua.

Itse haastattelutilanne tuotti myös hankaluuksia. Kaikki haastateltavat eivät halunneet tulla toimistotiloihin, joten muutama haastattelu jäi tekemättä tai tehtiin ulkona ja Vepan tiloissa. Osa haastatteluista meinasi kaatua myös haastattelusuostumuslomakkeeseen (Liite3), joten kaikilta haastateltavilta ei ole suostumuslomakkeita. Mikäli haastateltavat eivät halunneet allekirjoittaa suostumuslomaketta, ovat he haastattelun yhteydessä antaneet suostumuksensa suullisesti. Yhden haastateltavan kohdalla haastattelu ei onnistunut lainkaan, koska hän ei halunnut allekirjoittaa suostumuslomaketta ja lomakkeesta hermostuneena ei suostunut enää koko haastatteluun.

Nauhurin käyttö meinasi olla myös este joissain haastatteluissa. Jouduimme perustelemaan tarkasti nauhurin käyttöä ja selkeästi ilmaista, että äänitteet pysyvät vain haastatteliijoilla. Jotkut haastateltavista eivät olleet halukkaita puhumaan omista asioistaan, vaikka olivat suostuneet haastatteluun, joten tämän takia jotkut haastattelut jäivät lyhyiksi.

### 6.3 Haastatteluiden analysointi

Aloitimme haastatteluiden käsittelyn litteroimalla haastattelut nauhalta tekstiksi. Litteroituja haastatteluja oli seitsemän kappaletta ja tekstin kokonaispituus Trebuchet fontin koolla 10 ja rivivälillä yksi oli 28 sivua. Litteroinnin jälkeen tulostimme haastattelut ja kävimme haastatteluja läpi, katsellen alustavasti mitä niistä nousisi esiin. Tässä vaiheessa etsimme vain samankaltaisuuksia teksteistä.

Seuraavassa vaiheessa värikoodasimme tekstejä värikynien avulla. Jokaisella aiheella oli oma värinsä, jolla alleviivasimme tekstistä siihen liittyvät lauseet. Tässä vaiheessa tekstistä nousi jälleen uusia mielestämme tärkeitä asioita esiin, joita emme olleet aikaisemmin noteeranneet.

Tekstistä nousevien asioiden värikoodamisen jälkeen, rupesimme ryhmittelemään ja kokoamaan aineistoa tekstinkäsittelyohjelman avulla omien otsikoidensa alle eri aiheiksi. Tässä vaiheessa myös numeroimme haastattelut satunnaisessa järjestyksessä. Numerointi ei ole haastattelu järjestys, vaan nimenomaan satunnainen järjestys. Numeroimme haastattelut tässä vaiheessa, jotta voisimme käyttää aineistosta kokoamiamme lauseita hyväksi helposti työn empiirisessä osassa, suorina lainauksina.

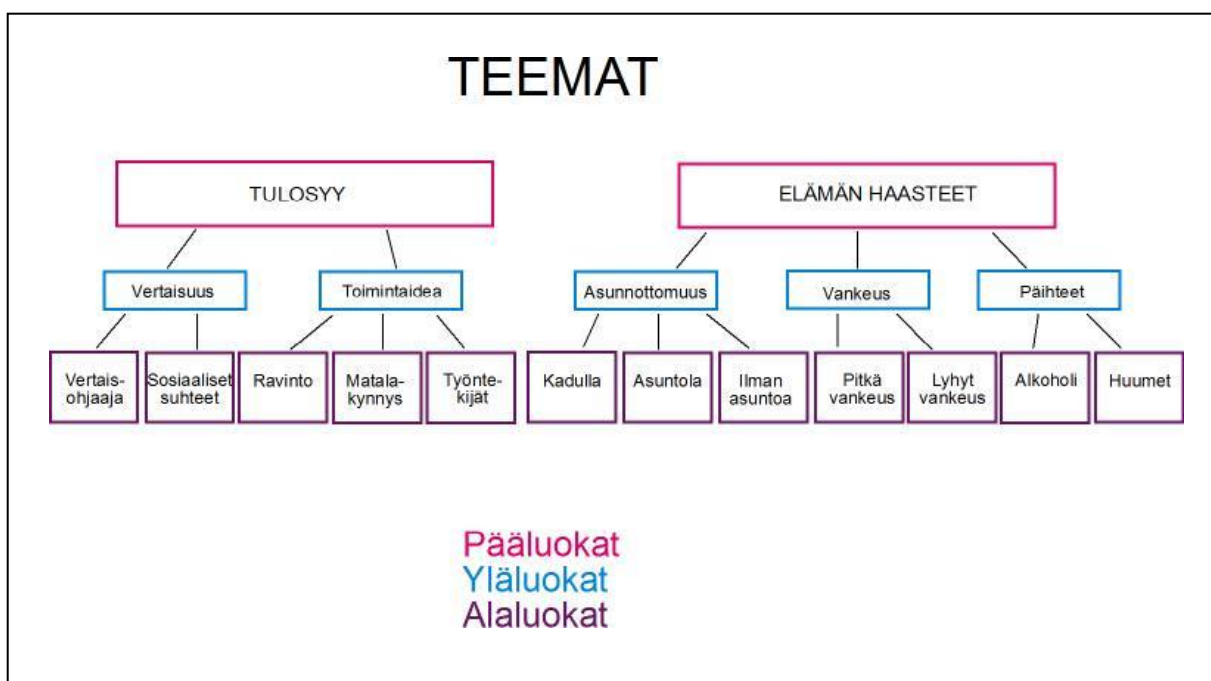
Kun olimme saaneet kaikki lauseet omien otsikoidensa alle aiheen mukaan, rupesimme suunnittelemaan teemoja ja niille oikeita otsikoita. Teemoittelun valitsimme, koska aiheemme on kokemuksiin perustuva ja koimme siihen olevan teemoittelun paras vaihtoehto. Teemoittelu osio oli varsin haastava ja otsikot ja teemat vaihtuivat moneen kertaan. Kaikkia tutkimuskysymyksiimme vastaavia asioita, emme saaneet edes sovitettu minkään teeman alle.

Teemoittelun jälkeen rupesimme kokoamaan teemoista kuviota, jossa tulevat esiin pääluokat, yläluokat ja alaluokat. Löysimme aineistosta pääluokiksi tulossyn sekä elämän haasteet. Elämän haasteet teeman alta löytyvät tutkimuskysymykseemme, miten kävijät ovat kokeneet asunnottomuuden, vastaavat asiat. Mielestämme teeman otsikko kuvaa parhaiten sen alta löytyviä aiheita. Tulossyn alle keräsimme selkeästi tulossyihin perustuvia kommentteja.

Yläluokiksi aineistosta nousi tulossyn alle vertaisuus ja toiminta idea. Vertaisuuden alle kokosimme lauseita kävijöiden kokemuksista vertaistuesta. Vertaisuus sai allensa alaluokat vertaisohjaaja ja sosiaaliset suhteet. Vertaisohjaajan alle laitoimme kaikki kommentit, jotka liittyivät vertaisohjaajaan yleisesti tai henkilökohtaisesti Vepan sen hetkiseen vertaisohjaajaan. Sosiaaliset suhteet taas saivat allensa kaiken sen, joka liittyi haastateltavien kokemuksiin muista kävijöistä. Koska, monessa haastattelussa puhuttiin kavereiden kanssa juttelemisesta tai vastaavasta, nimesimme sen sosiaalisiksi suhteiksi. Toimintaidean alle keräsimme Vepan

jokapäiväiseen toimintaan liittyvät haastatteluissa esiin tulleet asiat. Alateemoikseen toimintaidea sai ravinnon, matalan kynnyksen sekä työntekijät.

Yläluokiksi elämän haasteet pääluokan alle laitoimme asunnottomuuden, vankeuden ja päihteet. Elämän haasteet saattaa olla jokseenkin erikoinen otsikko, mutta koimme näiden seikkojen kuitenkin vaikuttaneen haastateltavien elämään merkittävästi, ja sen vuoksi halusimme tuoda ne esiin ja valitsimme kyseisen otsikon. Elämän haasteet yläluokan alla olevilla asioilla vastaamme tutkimuskysymykseemme, kuinka kävijät ovat kokeneet asunnottomuuden. Asunnottomuuden alaluokaksi nimesimme kadulla asumisen sekä asuntolassa asumisen. Vankeuden alle kokosimme omat alaluokkansa pitkille ja lyhyille vankeusrangaistuksille. Päihteiden alaluokaksi tulivat huumeet ja alkoholi. Tutkimuksessamme emme kuitenkaan ole enää kirjoitusvaiheessa erotelleet kaikkia alaluokkia toisistaan, vaan olemme kirjoittaneet yläluokan otsikolla yhdistäen alaluokat yhdeksi kokonaisuudeksi. Alla teemarunkomme, joka löytyy myös isompana liitteestä 3.



Kuvio 3. Teemarunko.

Tutkimuskysymykseemme, miten kävijät kokevat Vepan toiminnan, emme tehneet teemarunkoon omaa luokkaa, koska aineistosta nousseet kohdat vastasivat niin selkeästi tutkimuskysymykseemme. Emme myöskään liittäneet teemoitteluun vastauksia kaikkiin niihin kysymyksiin, joihin Vva ry toivoi vastauksia. Kysymykseen, onko merkitystä, että paikalla on ammattityöntekijä, saamamme vastaukset olemme luokitelleet toiminta idean alle työntekijät alaluokaksi.

Kysymykseen, kokevatko kävijät olevansa vertaisia, vapaaehtoisia vai kävijöitä vai kaikkia, saamamme vastaukset tiivistimme vain taustatieto osioon yhdellä lauseella.

Teemoittelun ja muiden otsikointien jälkeen aloimme kirjoittaa tutkimuksen empiiristä osaa. Olimme tulostaneet teemoittelemamme lauseet omien otsikoidensa kanssa ja sen avulla meidän oli helppo varmistua siitä, että kaikki mielipiteet ja kokemukset tulisivat varmasti käytettyä. Kirjoitettuumme tietyn kokemuksen tutkimukseemme, laitoimme tulosteeseen merkin siitä, että asia oli käsitelty tutkimuksessa.

#### 6.4 Tutkimuksen luotettavuuden arvio

Osana hyvään tutkimuskäytäntöön kuuluu tutkimuksen luotettavuuden arviointi ja se onkin keskeinen piirre tieteenharjoittamisessa, jossa edellytys on laadukas tutkimus perustuen luotettaviin tuloksiin. Hyvään ja luotettavaan tutkimuskäytäntöön kuuluu, että tutkimuksessa esitetään ne perusteet, joiden mukaan tutkimusta voidaan pitää luotettavana. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta on vaikeampi ilmaista, kuin määrällisessä tutkimuksessa, jossa arvio perustuu tutkimuksen kykyyn tuottaa yleistettäviä tuloksia. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei ole mahdollista ilmaista minkään objektiivisen ja määrällisen mittarin mukaisena arviona. (Aaltio & Puusa: 2011: 153.)

Objektiivisuus on olennainen osa tieteellisyyden ihannetta. Useat tutkijan ovat kuitenkin sisäistäneet näkökannan, jonka mukaan täydelliseen objektiivisuuteen on mahdoton käytännössä päästä. Objektiivisuudella tarkoitetaan tieteessä, että tutkijan tulisi kyetä erottamaan omat oletuksensa ja toimenpiteensä tutkimuksesta siten, etteivät ne vaikuta tutkimustuloksiin. (Aaltio & Puusa 2011: 153.)

Tutkimuksen lähtökohdat olivat hyvin objektiiviset. Tulimme organisaation ulkopuolelta, emmekä liittyneet organisaation toimintaan mitenkään. Objektiivisuus kuitenkin vaikeutui haastatteluiden aikana, koska vietimme Vepassa aikaa niin intensiivisesti osallistuen myös jossain määrin Vepan toimintaan. Pystyimme pitämään kuitenkin yllä tarvittavaa objektiivisuutta, muistuttamalla itsellemme ja toisillemme roolimme ja päämäärämme.

Haastattelutilanne tuottaa hyvin tietoa haastateltavan kokemusmaailmasta. Voidaan ajatella, että haastateltavalla ei ole yhtä tiettyä totuutta mielessä, jonka hän haastattelussa kertoo, vaan hän muodostaa kertomuksensa tilanteen ja osittain haastattelijankin vaikuttamina. Ihmisellä on monia identiteettejä ja hän peilaa niitä minäkuvaansa ja keskittyy haastattelutilanteessa siihen, jota haastattelussa edustaa. (Aaltio & Puusa 2011: 156.)

Pyrimme haastattelutilanteissa luomaan mahdollisimman rauhallisen ja luottamuksellisen ympäristön haastateltaville. Valitettavasti joissakin haastattelutilanteissa oli keskeytyksiä ja häiriöitä. Näissä tilanteissa pyrimme kuitenkin säilyttämään luottamuksellisuuden keskeyttämällä haastattelun häiriön ajaksi. Tarkoituksenamme oli tehdä haastatteluista mukavia ja osallistavia kokemuksia haastateltaville.

Laadullinen tutkimus ei yleensä päädy yleistettävään tietoon, mutta se voi olla kuitenkin hyödyllistä ja osuvaa tietoa, jonka avulla ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä lisääntyy. Laadullisessa tutkimuksessa on erityisen tärkeää luotettavuuden kannalta, että tutkija kuvaa tarkasti käyttämänsä metodit ja perustelee valintansa ja tulkintansa. (Aaltio & Puusa 2011: 157.)

Olemme tutkimuksen eri vaiheissa käyneet läpi haastattelut moneen kertaan sekä pyrkineet huomioimaan kaiken tutkimuskysymyksiin liittyvän aineiston. Tutkimusta tehdessämme emme ole muokanneet haastateltavien kertomuksia vaan olemme kirjoittaneet ne todenmukaisesti. Tutkimuksessa olemme tuoneet esiin haastateltavien näkökulmat tutkimuskysymyksiin, sivuuttaen omat näkemyksemme tutkittavasta asiasta.

## 7 Kävijöiden kokemukset

Haastatteluissa kävijät toivat esiin paljon positiivisia kokemuksia Vepasta. Haastateltavat kokivat Vepan toiminnan tarpeellisena sekä he kokivat saavansa Vepasta monenlaista apua. Esimerkiksi eräs haastateltava kertoi Vepassa olevan keskustelu mahdollisuuden auttavan häntä päihitteettömyydessä. Yksi haastateltava toi esille myös sen kuinka tärkeää on, että työntekijät auttavat byrokratiankiemuroissa. Joidenkin haastateltavien mielestä Vepassa käynti vähensi yksinäisyyttä, lisäsi henkistä hyvinvointia sekä toi yhteenkuuluvuuden tunnetta. Haastateltavat toivat myös esiin paikan tarpeellisuuden ja toivoivat lisää samankaltaisia paikkoja. Yksi haastateltava korosti Vepan kaltaisten paikkojen olevan elintärkeitä. Eräs haastateltava mainitsi ruuan olevan hyvää ja vapaaehtoisten olevan tärkeitä. Moni haastateltava halusi välittää kiitoksensa Vepalle ja sen työntekijöille.

*”Mä sanon, et tää on ihan huippu hyvä juttu, ilman tätä moni ois kuollu. Se on ihan tosi, et moni ois kuollu. Täältä on niin paljon apua monelle ihmiselle. (H2)”*

*”Sillee ettei ihminen eristäydy. Että se saa olla ihmisten joukossa. Eikä jää yksin. Se yhteisöllisyys, saa kuulua johonkin, ku mäkään en kuulu mihinkään puolueeseen. Kuitenkin se luo sellasta turvallisuuden tunnetta noille ihmisille. Et on joku paikka mihin voi mennä. (H3)”*

*”Kiitos kaikille joka tekee täällä jotain. Tai yleensä et tää paikka on olemassa. (H5)”*

*”Mun mielestä toi toimii helvetin hyvin. (H7)”*

Haastateltavien joukossa oli myös kävijöitä, jotka toivat esiin myös negatiivisia puolia Vepasta. Eräs haastateltava koki Vepan toiminnan toimimattomaksi. Toinen haastateltava oli toivonut saavansa asunnon nopeammin Vepan kautta, mikä ei ollut toteutunut.

*”En mä tiiä.. Jos mä saisin päättää ni se lakkautettas.. No perustelu on se oma mielipide että mun mielestä on turha heittää vettä kylmään kiukaaseen. (H4)”*

Kysyttäessä haastateltavilta kokevatko he olevansa kävijöitä, vapaaehtoisia vertaisia vai niitä kaikkia, vastauksia saimme kaikkiin ryhmiin.

## 7.1 Haastateltavien taustat

Haastateltavissa oli sekä naisia että miehiä. Anonymiteetin suojaamiseksi tarkkoja määriä ei voida kertoa, mutta haastateltavista miehiä oli enemmän. Haastateltavista osa asui asunnossa ja osa omassa asunnossa. Haastateltavat olivat eri-ikäisiä. Haastattelussa ei käynyt ilmi kaikkien haastateltavien työhistoria tai työllisyystilanne sillä hetkellä. Kuitenkin jotkut haastateltavista mainitsivat olevansa työttömiä.

Muutama haastateltava kertoi myös kuinka on tullut Vepalle. Pari haastateltavaa kertoo löytäneensä Vepan niin sanotusti vahingossa. Haastateltavista muutama oli löytänyt Vepalle kaverin kautta ja yksi kuullut Vva ry:n toiminnasta mediasta, jonka perusteella ottanut yhteyttä Vva ry:hyn ja tämän jälkeen tullut myös Vepalle. Eräs haastateltava kertoi vertaisohjaajan tuoneen hänet mukaan toimintaan. Yksi haastateltavista ei osannut sanoa miten on Vepalle päätyntä. Eräs haastateltava totesi, että ei olisi Vepaan tullut, mikäli asuntoasiat olisivat kunnossa.

*”Sitä kautta ku mä vapauduin vankilasta ja muutin tohon Kritsin taloon tohon noin ja tää Vepa oli suoraa alapuolella. (H5)”*

*”Eiku se on jotenki niin ku, mut mä en tiedä vieläkkä sitä tilannetta miten mä oon tonne Vepalle itteni löytäny.(H7)”*

Lähes kaikki haastateltavat kertoivat käyvänsä Vepassa viikoittain. Osa haastateltavista osasi myös kertoa ajankohdan, jolloin on käynyt ensimmäisen kerran Vepassa. Muutama haastateltava oli käynyt jo useamman vuoden Vepassa. Haastateltavat kertoivat, että heillä on ollut myös pidempiä taukoja, jolloin eivät ole käyneet Vepassa lainkaan. Käyntitiheydeksi haastateltavista suurin osa kertoi 2-3 kertaa viikossa.

*”Mut mä oon ny aktiivisesti, tosi aktiivisesti käyny viimmesen öö viimmesen kolme vuotta.(H1)”*

*”Voin käydä kahtena kolmena päivänä perättäin, pistäytyä, olla tunnin pari enemmänki on menny joskus ja sit mä oon voinu kolme kuukauttakin olla pois suunnillee.(H6)”*

Haastateltavat toivat esiin haastatteluissa myös erilaisia muita palveluita, joita käyttävät. Kahdessa haastattelussa tuli esille Hietaniemen palvelukeskus, jossa toinen kertoi käyvänsä syömässä ja toinen toisinaan nukkumassa. Muutama haastateltava kertoi myös käyneensä Vv ry:n toisessa toimipisteessä Kalkersissa. Haastatteluissa tuli esille myös Hurstin toiminta, Stoori ja Idänaurinko. Joku haastateltavista mainitsi myös Kritsin.

## 7.2 Tulosity

Teemoittelu vaiheessa pääluokaksi tuli tulosity, jonka alle yläluokiksi tulivat vertaisuus ja toimintaidea. Vertaisuuden alaluokiksi tulivat vertaisohjaaja ja sosiaaliset suhteet. Toimintaiden alaluokiksi tulivat ravinto, matalakynnys ja työntekijät.

Jokaisella haastateltavalla oli omat syynsä tulla Vepaan. Koska jokaisella haastateltavalla on oma henkilökohtainen kokemuksensa käymisestä Vepassa, ei sitä voida yleistää sopimaan jokaiseen kävijään. Haastattelujen perusteella ei siis voi tehdä yleistyksiä tai kertoa tarkkoja syitä miksi henkilöt käyvät Vepassa.

### 7.2.1 Vertaisuus

Monet haastateltavat kokivat Vepassa saamansa vertaistuen tärkeänä. Osa haastateltavista koki vertaisuuden auttavan heitä henkisesti ja kokivat, että ovat saaneet tukea toisilta kävijöiltä. Muutama haastateltava koki, että Vepassa kävijät ovat yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia. Eräs haastateltavista mainitsi myös kävijöiden vastuullisuuden.

*”Sanotaan sillee et tuntee ettei oo ainakaan yksin näissä jutuissa. (H2)”*

*”Mun mielestä vertaistuki on ihan ehdoton. (H1)”*

*”Mulle siitä on ainaki hyötyä henkisesti ja muutenkin.(H2)”*

Haastatteluissa tuli myös esiin vertaisuuden ongelmakohtia. Eräs haastateltava toi esiin ristiin siinä, voiko päihtynyt tukea toista päihtynyttä. Haastatteluissa tuli myös ilmi erään kävijän mielipide siitä, miten sana vertaisuus on liian yleisesti käytetty.

*”On sillä on merkitystä kyllä. Onhan sillä tietenkin, mutta eihän vertaiset, jos mäki oon ryypäämäs jonku kaverin kanssa niin mitä tukea me ny toisillemme. (H5)”*

### Vertaisohjaaja

Haastatteluja tehtäessä vertaisohjaajana Vepassa työskenteli Ari-Pekka (AP/Ape) Korkalainen. Korkalainen on tullut Vepaan vertaisohjaajaksi noin neljä vuotta sitten. Korkalainen kertoo



työnkuvaansa kuuluvan ruuan laitton, järjestyksenpidon sekä kävijöiden tukemisen. (Korkalainen 2011.)

Muutama haastateltava toi esiin vertaisohjaajan tärkeyden. Ja sen miten tärkeää on, että työntekijä ymmärtää kävijöiden tilanteen eli niin sanotusti puhuu samaa kieltä. Muutama haastateltava kertoi myös löytäneensä Vepaan vertaisohjaajan avulla. Yksi haastateltava kertoi, vertaisohjaajan soittaneen ja kyselleen kuulumisia, haastateltavan ollessa pidempään poissa Vepasta. Eräs haastateltava kertoi käyvänsä Vepassa ainoastaan vertaisohjaajan takia.

*”Toi Vepan ajatus tost vertaistukihommasta, noi tyypit, jotka on duunis Vepalla. Siis mä tarkotan tos alakerrassa, ne on kuitenkin tollasia jotka puhuu samaa kieltä. (H1)”*

*”Mä diggaan AP:sta. (H7)”*

Eräs haastateltava toi esiin myös vertaisohjaajan roolin vaikeuden. Vertaisohjaajan pitäisi kyetä olemaan samaan aikaan sekä työntekijän rajaavassa roolissa, että vertaisen ymmärtävässä ja tukevassa roolissa.

#### Sosiaaliset suhteet

Yhtenä tekijänä osa haastateltavista kertoi tulevansa Vepaan tapaamaan tuttuja ja keskustelemaan heidän kanssaan. Eräs haastateltava kertoi muiden kanssa keskustelemisen auttavan häntä myös pysymään raittiina. Haastatteluissa tuli ilmi myös Vepassa vallitseva hyvä yhteishenki. Haastatteluista selvisi, että monet haastateltavista kokivat toiset kävijät hyvinä tyypeinä. Yksi haastateltava koki, että Vepa on hyvä paikka niille, joilla ei ole vakinaista asuntoa.

*”Yleensä vaan, siellä on pieni intiimi tunnelma. Kyl mä meen kattoon onks tuttuja, sit ku mä nään tuttuja me jutellaan. Mä kuuntelen mitä muut puhuu. Siellä on sillee hyvä yhteishenki. (H3)”*

*”Sit täältä saa jos sulla on tosi vaikee paikka sä voit tulla jutteleen ihmisten kanssa. Se on monesti erittäin tärkeä asia. Jos on pinna tiukalla ja halua pysyä selvinkin päin. (H2)”*

#### 7.2.2 Toimintaidea

Toimintaidean alle olemme keränneet Vepan toimintaan liittyvät haastatteluissa esiin tulleet asiat. Moni haastateltava toi esiin positiivisia kokemuksia esimerkiksi liittyen ruokaan, puhelimen käyttö mahdollisuuteen sekä työntekijöihin liittyen. Joku haastateltavista toi esiin myös sen, miten Vepa auttaa saamaan päivän käyntiin sekä sen, että on joku paikka mihin tulla.

*”Siellä on niin ku kaikki..siellä saa aamiaisen, saa soittaa puhelimella, siel saa jutella ja olla vaan normaalisti. (H3)”*

## Matala kynnyks

Muutama haastateltava toi esiin sekä positiivisia, että negatiivisia asioita, liittyen siihen, että Vepaan saa tulla kuka tahansa, missä kunnossa tahansa. Erään haastateltavan mielestä on ikävää, että ihmiset, joilla on perusasiat kunnossa käyvät vain syömässä. Kun taas toinen haastateltava oli sitä mieltä, että on hyvä asia, että Vepaan saa tulla kuka tahansa, vaikka vain syömään. Erään haastateltavan mielestä Vepan kaltaisia paikkoja on hyvä olla olemassa, mutta hän toi huolensa esiin siitä, että Vepa on ainoa paikka Helsingissä, johon saa tulla kunnossa kuin kunnossa.

*”Kynnyks on matala ja katto on taivas. (H1)”*

*”Nii ja sinne nyt voi tulla periaattees kuka tahansa ja ni tota, mut kyl ne jollain tavalla aina liittyy tohon joko kriminaalitausta tai päihdetausta tai asunnottomuus. Hyvin harvakseltaan siellä käy mitään pelkkiä mielenterveys. (H4)”*

*”Mua ärsyttää ylikaiken just sellaset ihmiset, joilla onasunto ja kaikki hyvin ja ne käyttää tämmösiä palveluita. Se mua ärsyttää ylikaiken. Se ei oo oikein. (H2)”*

Asiantuntijahaastatteluisissa kysyimme työntekijöiltä, että onko nyt uudistuneessa Vepassa samoja kävijöitä kuin aikaisemmin oli Arskanpesulassa ja kohtaamispaikassa, joka oli myös matalan kynnyksen paikka. Työntekijät olivat sitä mieltä, että Vepassa käy paljon samoja asiakkaita kuin ennen Arskanpesulassa ja kohtaamispaikassa. (Pyyvaara 2011 & Korkalainen 2012.) Haastateltavilta kävijöiltä kysyttäessä ovatko he käyneet Arskanpesulassa tai kohtaamispaikassa, osa ei edes tiennyt, että Arskanpesula ja kohtaamispaikka olivat ennen olleet samoissa tiloissa, joissa Vepa nyt on. Haastateltavista suurin osa ei ollut käynyt Arskanpesulassa tai kohtaamispaikassa.

## Työntekijät

Kaikkien haastateltavien mielestä oli ehdottoman tärkeää, että Vepassa on palkattu työntekijä, joka on vastuussa asioista. Tosin osassa haastatteluissa kävi ilmi, että haastateltaville vapaaehtoiset, työntekijät ja vertaisohjaaja menivät välillä sekaisin. Esimerkiksi haastatteluissa puhuttaessa työntekijöistä, saattoi haastateltava mainita nimeltä vapaaehtoisia. Haastattelijat tarkensivat kuitenkin näissä tapauksissa kysymystä niin, että saatiin validi vastaus kysymykseen.

Palkattu työntekijä nähtiin tarpeellisena, jotta toiminta pysyy kasassa. Työntekijän nähtiin olevan vastuuhenkilö, jonka hallussa oli paikan avaimet ja puhelin. Muutama haastateltava koki myös että, on tärkeää päästä juttelemaan työntekijän kanssa omasta tilanteestaan. Osa haastateltavista piti tärkeänä myös sitä, että työntekijät ymmärtävät heidän tilanteensa ja puhuvat niin sanotusti samaa kieltä.

*”Et oon mä siin jutellu ku ne kuitenkin tietää näist asunto asioista. (H6)”*

*”Sillähen juuri on merkitystä et tää pysyy pystyssä. Pitääki maksaa joillekki. (H5)”*

*”Sillä on kaikki avaimet ja puhelimet ja on vastuu henkilö. (H3)”*

*”Jos tuntuu, et ny pitää vetää se kuppi nurin, niin voi tulla jutteleen henkilökunnalle. Niin ku esimerkiksi, voi tulla jutteleen. Se monesti helpottaa monta asiaa. (H2)”*

## Ravinto

Suurimmalle osalle haastateltavista oli tärkeää, että Vepassa saa kahvia ja ruokaa ilmaiseksi. Syöminen ei kuitenkaan ollut haastateltavien ainoa syy käydä Vepassa. Eräs haastateltava kertoi, että aluksi oli käynyt vain syömässä, mutta ruvennut myöhemmin käymään muustakin syystä.

*”No syömässä ja oleskelemassa. Kattomassa kavereita. (H5)”*

*”Ehdottoman tärkeä paikka, niin ruuan puolesta, ku tapaamisten. (H2)”*

## 7.3 Elämän haasteet

Elämän haasteiksi nimesimme asunnottomuuden lisäksi asioita haastatteluiden perusteella, jotka vaikuttavat asunnottomuuteen. Vankeus sekä päihteet nousivat vahvasti esiin haastatteluista. Työttömyys mainittiin myös parissa haastattelussa.

*”Maalari ja muurarit ja kaikki raksamiehet on juoppoja. Niin tota siinä lähti lapa-sesta. Sit ku ei kinnipäissään pystyny töitä tekeen, piti ruveta tekeen rikoksia. Siitä kierre jatku aina. Vuosia vankilassa ja kadulla väliajat. (H2)”*

*”Mä oon eläny sen elämän, siinä on hyvää ja huonoa. Mulla on ollu puol miljoonaa rahaa tos kädes ja se on pantu haisemaan. (H2)”*

### 7.3.1 Asunnottomuus

Suurin osa haastateltavista oli jossain vaiheessa elämänsä ollut asunnottomana. Joku mainitsi myös olleensa ilman kotia, vaikka oli asunto jossa sai asua. Tällä hetkellä muutama haastateltavista oli vailla vakinaista asuntoa. Vailla vakinaista asuntoa olevat asuivat kadulla tai asuntoloissa. Eräs haastateltava asui myös epävirallisesti ystävänsä luona, eli hänellä ei ollut nimeä ovesa. Yksi haastateltavista kertoi hänellä olleen aina asunto.

Asunnottomuuteen oli erilaisia syitä, esimerkiksi eräs haastateltava kertoi muuttaneensa pääkaupunki seudulle aikoinaan työn perässä, eikä hänellä ollut omaa asuntoa. Muutama haastateltava kertoi etsineensä asuntoa useita vuosia, mutta ei ollut saanut asuntolapaikkaa enempää. Päihteiden käyttö nousi myös eräistä haastatteluista isoksi syyksi asunnottomuuteen.

*”Mä en oo todellisuudessa, ollu koskaan vailla asuntoa. Olen ollut vailla kotia. Mutta mä en oo kaduilla asunu, en oo joutunu asuun kaduilla. Enkä asuntolassa, mutta tota. Mutta oon mä ollu vailla siis omaa osotetta. (H1)”*

*”Tulin -79 ekan kerran ja -84 muutin vakituisesti ja tota siitä asti melkeen kadulla eläny. Ja tota katuelämä on sitä mitä mä oon eläny. Et voin melkeen sanoa et kolktyvuotta likemässä kadulla. (H2)”*

*”Mä asun tossa Aurora talossa Helsingin diakonissa laitoksella. (H3)”*

*”Mä sain ensimmäisen oman kämpän sitten vuoden -86. (H5)”*

*”Et nelisen vuotta nyt etsiny kämppää. Onhan mulla nyt ollu kattoo pään päällä mut se että mä tarviin vakituisen asunnon et jonku ajaks edes puol vuotta. (H6)”*

*”Vaikka mä oon nukkunu rappukäytävissä, roskalaatikoissa, pankkiautomaateissa, nyt mul on ollu kämppää kolme vuotta. (H7)”*

Haastateltavat kertoivat myös kovasta elämästään kadulla esimerkiksi, kuinka ovat nukkuneet rappukäytävissä, roskalaatikoissa ja pankkiautomaateissa. Eräs haastateltava kertoi, kuinka oli kantanut puukkoa mukana eläessään kadulla. Haastateltava myös kertoi siitä, miten toiset pääsevät pois kadulta, mutta toiset jäävät sinne pääsemättä koskaan pois. Usea haastateltava toi myös esiin asuntoloiden epämuukavat olot ja joku jopa epäinhimillisyyden. Joku haastateltavista mainitsi, asuntolassa ikäväksi myös sen seikan, että siellä valvotaan asukkaiden kulkemista. Esiin tuli myös se karu totuus, että tilapäiset majoitus vaihtoehdot voivat olla täynnä, jonka takia joutuu jäämään yöksi kadulle. Eräs haastateltava mainitsi myös, että mikäli ei saa avainta ”omaan asuntoonsa” on se epäilyttävää. Tässä haastateltava tarkoitti omalla asunnolla asuntolan huonetta.

*”Nämä jotka on tätä katua eläny, ne tietää mitä se elämän raakuus on. Se on todella raakaa elämää. Kylmää elämää. Kaikilla sieltä on halu päästä pois. Kaikki ei pääse koskaan. (H2)”*

*”Käykää kattoos hyvät ihmiset, niin tiiätte mitä se on. Mun kaveri asuu siellä, on siellä montaki tuttu. Mä olin kerran yötä siellä kaverin kanssa. Juopoteltiin. Varttitunnin välein joku kolkutti oveen keskellä yötä, anna tupakkaa, onks viinaa, anna rahaa. Ei siellä ollu mitään rauhaa. (H2)”*

*”Ja mitä asumiseen tulee, niin mun mielestä asumisessa on kysymys, jos vuokran niin ku suorittaa ja varsinkin jos se on jonkunlainen käteissuoritus, pankkisiirto tai joku, niin siihen kuuluu mun mielestä avain. Ja jos siihen ei kuulu avainta, niin sit siinä on mun mielestä semmosta salamyhkästä vähän turhanki paljon. (H6)”*

Muutama haastateltava otti vahvasti kantaa myös Suomen asuntopolitiikkaan. Useampi haastateltava mainitsi, että pitäisi olla enemmän kuntien ja valtion rahoittamia edullisia asuntoja. Erään haastateltavan mielestä huono asunto tilanne johtuu päättäjistä. Haastateltavan mielestä tyhjiä asuntoja on, mutta niitä ei haluta antaa vuokralle.

Eräs haastateltavista kertoi etsineensä asuntoa jo useamman vuoden itse aktiivisesti, mutta kokevansa, että asia ei ole edennyt mitenkään, vaan päinvastoin huonontunut. Haastateltava on laittanut monia asuntohakemuksia eri tahoille, mutta viranomaisten kanta on, että se pitäisi hakea tukiasuntoa, johon haastateltava ei halua. Haastateltava toivoi myös, jonkinlaista profilointia asuntoloille, että olisi erikseen päihteidenkäyttäjille asuntolat ja päihteettömät asuntolat.

### 7.3.2 Päihteet

Lähes kaikissa haastatteluissa nousi esiin päihteet ja niiden vaikutukset haastateltavan elämään. Osalla haastateltavista päihteiden käyttö oli runsasta ja heillä oli pitkä päihteidenkäytöhistoria. Muutama haastateltava kertoi, ettei heillä ole päihteiden ongelmakäyttöä tai käyttöä lainkaan. Pari haastateltavaa kertoi lopettaneensa huumeiden käytön, mutta käyttävänsä edelleen alkoholia. Eräs haastateltava kertoi myös siitä, miten päihteet saattavat muuttaa ihmisen luonnetta ikävään suuntaan, tuoden mukanaan esimerkiksi väkivaltaisuuden.

*”Mulla ainaki lähtee helposti lapasesta, jos korkin saan auki.(H2)”*

*”Mä lopetin ite mun huumeiden käytön. Kyl mä aika kauan käytin, hyvän aikaa rapakunnossa. Mä näin yhen kuvan itestäni, minä ku kuvittelin olevani joku hyvännäkönen, hirvee kuva. Sit yhtäkkiä.. Kuolema.. Pakko oli lopettaa. Mä halusin itekki, omilla henkisillä.. Jotenkin pääsi niin ku, oon helpottunu ettei oo enää sitä orjuutta. (H3)”*

*”Joo eli mun tausta on semmonen että alotin alkoholin käytön 12-vuotiaana. Ja sit mä huomasin että paljon parempaa käyttää tota amfetamiinia suonon sisäses-ti.(H7)”*

Eräässä haastattelussa tuli myös ilmi kuinka päihteiden käyttö luo yhteenkuuluvuudentunteen tuoden mukanaan harhan toisista huolehtimisesta esimerkiksi päihteiden tarjoamista sille, jolla sitä ei ole. Samalla yhteisöön kuuluminen tuo myös ongelmia sen jäsenelle esimerkiksi taloudellisesti.

*”Sanotaan näin, ku saman kohtalontovereita. Ku näkee et toinen on huonos kunnos ja jos itellä on niin pitää auttaa. . Siit saa itekki aina joskus hyötyä takasi päin. Osa muistaa osa ei. Mut sillon pitää oppia eritteleen se ketkä on hyviä tyyppejä ja ketkä ei. (H2)”*

### 7.3.3 Vankeus

Suurimmalla osalla haastateltavista oli kokemusta vankeudesta. Osa oli ollut vankilassa useamman kerran ja useita vuosia. Yksi haastateltavista kertoi olleensa vankilassa kerran maksamattomien sakkojen vuoksi. Eräs haastateltavista kertoi odottavansa parhaillaan tuomion täytäntöön panoa, eli lähtevänsä pian vankilaan. Yksi haastateltava kertoi myös elämästä, jossa käydään vankilassa tiuhaan ja väliajat vietetään kadulla rikoksia tehden. Useammalle haastateltavalle vankila vuosia oli kertynyt yli 10 vuotta. Vankilassa olleet haastateltavat olivat olleet vankilassa eri syistä.

*”Vankila on niin oma maailmansa maailman sisällä. Se on tasan tarkkaan oma maailmansa. Sieltä ku sä tuut ulos, mitä täällä kadulla pärjätään, jos sulla ei oo kämppää. Ohan näitä Krissiä, Krimin näitä juttuja, mut ei minusta oo missään asuntolassa asumaan. (H2)”*

*”Oon mä kerran ollu ku mulla oli sakkoja niin paljo, et mä päätin etten mä niitä maksa. Ei mun tarvinnu olla ku kuukauden. (H3).”*

*”Niitä on reilu 13 vuotta. (H4)”*

*”25 vuotta vankilaa. (H5)”*

*”26 vuotta lusinu. (H2)”*

### 7.4 Kehittämisideat

Eräät haastateltavat toivat haastatteluissa esiin, kuinka he keittäisivät Vepan toimintaa. Kehitysideoita oli monenlaisia. Ajatuksia oli muun muassa tilankokoon, työntekijöiden määrään ja työntekijöiden välisiin suhteisiin, paikkojen lisäämiseen sekä toimintaidean muutokseen liittyen.

Muutama haastateltava sanoi, että toimipisteen tilan tulisi olla isompi ja työntekijöitä enemmän. Erään haastateltavan mielestä työntekijöiden keskinäisiä suhteita tulisi korjata. Sen lisäksi Vepan toimintaa voisi laajentaa perustamalla uusia toimipisteitä eri puolille kaupunkia. Parin haastateltavan mielestä resursseja voisi käyttää tehokkaammin.

*”Tota Vepaa vois laajentaa. Tota vois laajentaa eri puolille kaupunkia, samanlaisia systeemejä. (H2)”*

*”Resursseja voi käyttää tehokkaamminkin tai hippunen markkinataloutta ideologian keskelle, ei oo pahitteeks ja taas tietysti päinvastoin. (H1)”*

Eräs haastateltava toi esiin myös oman toimintaideansa. Tässä ideassa oli paikan tarkoituksena aktivoida kävijöitä työtoiminnan avulla. Toimitilassa olisi kaksi eri puolta, työsalia ja oleskelutila. Työsalissa olisi mahdollista tehdä pientä työtä, josta maksettaisiin pieni kertakorva-

us. Myös päihtyneenä saisi tulla paikalle. Uusi toimintaidea perustuu haastateltavan kokemukseen siitä, että Vepan tämän hetkinen toiminta auttaa kävijöitä hetkellisesti, mutta ei pidemmällä tähtäimellä.

## 8 Johtopäätökset

Tutkimus on osa Vva ry:n osallisuusstrategiaa. Tutkimus on osaltaan voinut vaikuttaa kävijöiden osallisuuden tunteeseen positiivisesti.

Osallisuudella tarkoitetaan tunnetta, että kuuluu yhteiskuntaan ja yhteisöön. Kuulumisen muotoja voivat esimerkiksi olla työ tai harrastus. Myös tunne, että voi vaikuttaa asioihin luo osallisuuden tunnetta. (Särkelä M. 2009: 11.)

Tutkimuksessa vastataan tutkimuskysymyksiin haastateltavien kokemusten mukaan. Jokainen haastateltava kokee Vepan toiminnan oman maailmankuvansa mukaan. Emme siis voi tehdä yleisiä johtopäätöksiä siitä miksi kävijät käyvät Vepassa, emmekä myöskään yleistää siten, että kaikki Vepan kävijät kokisivat samoin. Tulokset esitellään tutkimuskysymysten mukaisesti.

### 8.1 Kävijöiden kokemuksia Vepan toiminnasta

Lähes kaikki haastateltavat kokevat Vepan toiminnan positiivisena ja heidän mielestään siitä on heille jotain hyötyä. Negatiiviset kokemukset liittyivät lähinnä Vepan toimitilojen kokoon ja matalan kynnyksen tuomiin ongelmiin. Monen haastateltavan mielestä Vepa on tarpeellinen paikka ja sieltä saa sekä tukea että ohjausta. Useat haastateltavat toivat esiin työntekijöiden tarpeellisuuden ja oman henkilökohtaisen mieltymyksensä heihin. Pari haastateltavista kertoi käyvänsä Vepassa vertaisohjaajan takia. Monissa haastatteluissa tuli esiin haastateltavien kokemus siitä, että työntekijät ymmärtävät heitä ja puhuvat niin sanotusti samaa kieltä. Eräs haastateltava toi esiin myös henkilökunnan huolehtimisen kävijöistään. Joidenkin haastateltavien mielestä Vepassa käynti vähensi yksinäisyyttä, lisäsi henkistä hyvinvointia sekä toi yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Ammatillisuus on tärkeää asiakkaan kohtaamisessa, mutta kävijän hyvinvointiin vaikuttaa myös työntekijän inhimillisuus. Kävijän ja työntekijän suhteen kulmakiviä ovat empatia, keskinäinen ymmärrys, lämpö ja aito välittäminen. (Lund 2006: 74.) Osallisuus ja sen kokemukset voidaan liittää henkilön omakohtaiseen kokemukseen omasta elämästään, omista verkostoistaan ja omasta identiteetistään (Särkelä 2009: 33).

## 8.2 Kävijöiden kokemuksia vertaistuesta Vepassa

Osa haastateltavista koki muiden kävijöiden olevan hyviä tyyppejä, joiden kanssa on helppo keskustella. Muutama haastateltavista kertoi juuri vertaisten eli muiden kävijöiden tapaamisen olevan yksi syistä miksi he tulevat Vepaan. Pääsääntöisesti haastateltavat kokivat vertaistuen olevan ehdoton asia ja kokivat vertaisuuden Vepassa auttavan heitä.

Vertaistukea voidaan järjestää monella lailla esimerkiksi avoimissa kohtaamispaikoissa tai toiminnallisissa ryhmissä, ei ole yhtä tapaa järjestää vertaistoimintaa (Huuskonen). Norjalaisen tutkijan Håkan Lorentzenin mukaan vertaistoiminta määritellään niin, että ongelma tilanteessa oleva ihminen tarvitsee apua ja haluaa itse auttaa eli saada apua samankaltaisessa tilanteessa olevilta eli vertaisilta. Vertaistoiminta siis pohjautuu molemminpuoliseen apuun ja tukeen. (Laimio & Karnell 2010: 14.) Auttajalle itselleen on myös apua siitä, että auttaa toisia. Muiden auttaminen saattaa vahvistaa henkilön omantunnonarvoa. Kaikille ihmisille on tärkeä kokemus tuntea itsensä tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. (Laine ym. 2010: 87-88.)

Muutama haastateltava toi esiin myös vertaisuuden ongelma kohtia kuten sen, ristiriidan voiko päihtynyt tukea toista päihtynyttä. Artikkelissa ”Vertaistoiminnalla vähennetään huumehaittoja” tuotiin kuitenkin esiin, että lähtökohtana on, että hyvää voi tehdä, vaikka käyttäisikin päihteitä (Malin 2006).

## 8.3 Syitä miksi kävijät tulevat Vepaan

Useimmilla haastateltavista oli useita syitä tulla Vepaan. Syiksi mainittiin muun muassa ruoka, sosiaaliset suhteet, vertaisohjaaja, vertaisuus sekä asunto asiat. Yksi haastateltava sanoi käyvänsä Vepassa vain asunto asioiden takia, kun taas muilla haastateltavilla oli useita syitä käymiseen Vepassa. Eräs haastateltava mainitsi myös, ettei kävisi Vepassa jos asiat olisivat paremmin. Haastatteluiden perusteella ei noussut selkeästi esiin yhtä ainoaa tulosyitä.

Vepa toimii matalankynnyksen periaatteella ja sinne ovat kaikki tervetulleita (Vailla vakinaista asuntoa ry huhtikuu-kesäkuun osavuositarkastus 2011). Kaikki Vepassa asioivat saavat ruokailuun siellä ilmaiseksi. Vepan kävijöillä on mahdollisuus katsoa tv:tä, käyttää tietokonetta, soittaa maksutta virkapuheluita tai vain istua lukemaan päivän lehdet ja juoda kuppi kahvia. Vepassa on mahdollista myös käydä suihkussa, sekä vaihtaa ja pestä vaatteita. Pääasiana on vertaistuen pohjalta tapahtuva kanssakäyminen. (Vailla vakinaista asuntoa ry osavuositarkastus 2012.)



Vepassa on myös mahdollista saada asumiseen liittyvää neuvontaa ja ohjausta työntekijältä. Työntekijä antaa myös apua muiden virka-asioiden hoidossa. Tarvittaessa työntekijällä on mahdollisuus lähteä kävijän mukaan hoitamaan asioita. (Vailla vakinaista asuntoa ry huhtikuun-kesäkuun osavuosisikatsaus 2011.) Vepan toiminta-ajatuksena on, että vertaiset tukevat toisiinsa. Matalan kynnyksen kautta työntekijät kohtaavat asiakkaita ja tarkoituksena on, että asunnottomat saisivat Vepan kautta apua, tukea ja ohjausta. Vertaistoiminta on Vepassa avainsana. (Pyyvaara 2011.)

#### 8.4 Kävijöiden kokemuksia asunnottomuudesta

Haastatteluissa tuli ilmi erilaisia asumisjärjestelyitä. Muutama haastateltavista asui omassa vuokra-asunnossa, yksi asui asuntolassa, yksi kertoi asuvansa ystävänsä luona ilman omaa vuokrasopimusta sekä yksi kertoi asuvansa välillä asuntoloissa ja välillä kadulla. Vain yksi haastateltavista kertoi, että ei ole kokenut asunnottomuutta.

Asunnottomuus voidaan erottaa näkymättömäksi tai näkyväksi asunnottomuudeksi. Näkymättömällä asunnottomuudella tarkoitetaan esimerkiksi nuorta, joka asuu pakosta vanhempiensa kanssa. Näkyvää asunnottomuutta ovat esimerkiksi veneiden alla asuvat henkilöt. (Särkelä 2009: 59.)

Haastatteluista nousi esiin erilaisia elämän haasteita, jotka ovat vaikuttaneet haastateltavien elämään sekä mahdollisesti siihen kuinka he ovat tulleet Vepaan. Osa haastateltavista kertoi asunnottomuudestaan, päihteiden käytöstään sekä vankeushistoriastaan. Osalla haastateltavista oli pitkä päihteidenkäyttöhistoria sekä useita vuosia vankilassa.

Asunnottomuuteen vaikuttaviksi riskeiksi on todettu muun muassa sosiaaliset tekijät, jotka voivat syrjäyttää ihmisen asuntomarkkinoilta. Toisaalta riskitekijöitä ovat myös perhesuhteet ja verkostot tai oikeastaan niiden puuttuminen. Kolmantena riskitekijänä katsotaan olevan henkilökohtainen haavoittuvuus, joka altistaa syrjäytymisuhalle. Keskeisiksi henkilökohtaisiksi riskitekijöiksi on todettu seuraavia: ongelmat perheessä, koulun keskeytyminen, päihdeongelmat, psyykkiset sairaudet tai persoonallisuuden häiriöt sekä erilaisissa laitoksissa eläminen (lastenkoti, nuorisokotien ja sijaisperheiden ketju, psykiatriset sairaalat, vankilat jne.). (Lehtonen & Salonen 2008: 29.)

Eräs haastateltava mainitsi, että ei ole ikinä ollut asunnoton, mutta on ollut vailla kotia. Asunnon voidaan siis ajatella olevan konkreettinen rakennus, todellinen paikka, johon liittyy myös laillisia näkökohtia. Koti taas sisältää asumisen psykologiset ja olemassa oloon liittyvät asiat. Näin ajatellen kodittomuus voi tarkoittaa, että on vailla omaa paikkaa maailmassa. (Lehtonen & Salonen 2008: 20.)

Haastatteluissa muutama haastateltava toi esiin myös kantansa Suomen asuntopoliitiikkaan. Usean haastateltavan mielestä edullisia asuntoja tulisi olla enemmän. Yhdessä haastattelussa todettiin myös, että asunnottomuusongelma johtuu päättäjistä.

Nykyaikana asunnottomuus nähdään asumispoliittisena kysymyksenä. Asunnottomuus on osa syrjäytymistä ja se nähdään myös rakenteellisena ongelmana. (Särkelä 2009: 59.)

## 9 Pohdinta

Pohdinnassa painottuu tutkijoiden oma kokemus opinnäytetyöprosessista ja sen eri vaiheista. Pohdinnassa haluamme tuoda esiin oman kokemuksemme ja se saattaa poiketa Vepan työntekijöiden kokemuksista.

Valitsimme aiheen, koska halusimme, että työstämme on oikeasti hyötyä. Halusimme myös haastaa itsemme pois omalta mukavuusalueeltamme. Koimme myös asunnottomuuden olevan ajankohtainen ja keskustelua herättävä aihe. Aluksi ajattelimmekin, että työmme teoriapohja koostuisi pääsääntöisesti asunnottomuudesta, mutta kokonaisuuden hahmottuessa huomaisimme vertaisuuden olevan suurempi osa Vepan toimintaideaa. Tutkimuksen edetessä teorian lisäksi tutkimuskysymykset ovat muuttuneet ja koko työ on elänyt kokoajan.

Koimme opinnäytetyöprosessin haastavana ja rankkana. Ennen haastatteluiden aloittamista olimme ajatelleet, ettemme haastattele ollenkaan päihtyneitä. Jouduimmekin kuitenkin alussa muuttamaan ajatustamme ja aloimme arvioida oman kokemuksemme mukaan ketä voimme haastatella ja kenellä päihtymystila on este haastatteluun. Kävijöiden päihtymystila vaikuttikin siihen, että haastatteluita kertyi vähemmän kuin olimme ajatelleet, sillä Vepassa oli päiviä, jolloin meidän kokemuksemme mukaan kävijöiden kunto oli niin huono, että emme voineet haastatella ketään. Haastatteluiden saamisen vaikeus vaikutti myös meidän motivaatioomme sekä aiheutti turhautumista. Myös haastateltavien kanssa koetut ongelmat lisäsivät turhautumistamme.

Haastatteluiden saamista vaikeutti myös se, ettemme voineet sopia kävijöiden kanssa haastatteluita etukäteen, sillä heidän elämänsä oli arvaamatonta. Muutaman kanssa yritimme sopia haastattelua toiselle päivälle, eivätkä he koskaan saapuneet paikalle tai halunneet antaa haastattelua kuitenkaan. Vepassa oli myös niin sanottuja vakio kävijöitä eli he kävivät Vepassa päivittäin, heidän kohdallaan yritimme saada muutaman kerran haastattelun, mutta koimme ettemme voi painostaa liikaa. Kaikista näistä ongelmista johtuen koemme, että vaikka olisimme olleet muutaman viikon lisää Vepassa, emme olisi välttämättä saaneet lisää haastatteluita.

Aineiston litterointivaiheessa huomasimme myös kuinka paljon haastatteluissa oli sellaisia asioita, joita emme voineet käyttää. Tämä toi oman haasteensa tekstien analysointivaiheelle ja siihen, että saimme tarpeeksi tutkimusaineistoa. Saimme kuitenkin vastaukset tutkimuskysymyksiin ja koimme haastatteluissa olleen paljon hyvää ja samankaltaisuuksia. Vaikka osa haastatteluista olikin lyhyitä, haastatteluista sai vastauksen tutkimuskysymyksiin ja puuttuva osa oli lähinnä taustatietoa. Tutkimuksessa pyöriteltiin paljon samoja asioita, jotka nivoutuivat yhteen esimerkiksi tulosy saattaa olla vertaistuki, jolloin se vastaa kahteen tutkimuskysymykseen samaan aikaan.

Haastatteluja tehdessämme pohdimme paljon haastattelun eettisyyttä lähinnä siitä näkökulmasta, että haastateltavat saattavat olla päihtyneitä. Koimme kuitenkin eettisyyden toteutuvan haastateltavien ollessa vapaaehtoisia ja heidän itsensä kokiessa olevansa kykeneviä haastatteluun. Jokaisella on kuitenkin myös oikeus tulla kuulluksi, oli hänen elämäntilanteensa millainen tahansa. Voisi olla myös eettisesti väärin kieltää päihteiden käyttäjiltä oikeus tulla kuulluksi.

Olemme myös analysointi vaiheessa pohtineet eettisyyttä ja pyrkineet tekemään eettisiä päätöksiä. Tutkimusaineistoamme ei ole mitenkään muokattu, vaan kaikki mitä olemme tutkimukseemme kirjoittaneet, ovat nousseet haastatteluista. Emme ole muuttaneet suoria lainauksia vaan ne ovat suoraan haastatteluista otettuja. Emme myöskään ole poistaneet esiin nousutta kritiikkiä, vaan liittäneet sen osaksi tutkimustamme. Olemme pyrkineet tutkijoina olemaan mahdollisimman eettisiä ja objektiivisiä.

Vepassa oloaikana meille välittyi tunne siitä, että työntekijät välittävät aidosti kävijöistään ja ovat kiinnostuneita heidän elämästään. Koimme myös, että Vepalla on paikkansa yhteiskunnassa ja pääkaupunkiseudun palveluviidakossa. Meidän mielestämme työntekijät ovat oikeassa paikassa ja tekevät hienoa työtä. Meille tuli myös tunne, että Vepa on joillekin ainoa paikka johon he saavat tulla omana itsenään ja heidät otetaan avosylin vastaan.

Opinnäytetyöprosessi oli erittäin antoisa. Opimme paljon uutta aiheestamme sekä toisistamme. Tapasimme myös mukavia ihmisiä ja saimme kuulla heidän elämästään ja kokemuksistaan. Huomasimme myös kuinka haasteet on tehty voitettavaksi ja kuinka hyvin me toimimme tiiminä. Täydennämme toisiamme ja pystymme jakamaan töitä vahvuksiemme mukaan. Olemme pystyneet joustamaan elämäntilanteiden muuttuessa säilyttäen tasapainon työskentelyssämme. Emme ole missään vaiheessa kokeneet toisen luistavan töistä. Opinnäytetyöprosessin lopussa saatoimme todeta, ettemme olisi käyneet tätä prosessia läpi kenenkään muun kanssa.

## Lähteet

Aaltio, I. & Puusa, A. 2011. Artikkelin Laadullisen tutkimuksen luotettavuus, kirjassa: Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Toim. Puusa & Juuti. Johtamistaidon Opisto. Hansaprint.

Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus - ARA. 2012. Asunnottomat 2011. Selvitys 1/2012. [pdf-tiedosto] [http://www.asuntoensin.fi/files/1784/Asunnottomat\\_2011\\_ARA.pdf](http://www.asuntoensin.fi/files/1784/Asunnottomat_2011_ARA.pdf). Viitattu 10.07.2012.

Asunto ensin. [verkkajulkaisu]. [http://www.socca.fi/asunto\\_ensin/asunnottomuus-ilmio](http://www.socca.fi/asunto_ensin/asunnottomuus-ilmio) Viitattu: 14.11.2011.

FEANTSA European Federation of National Organisations working with the Homeless. About FEANTSA. [Verkkajulkaisu] <http://www.feantsa.org/code/en/pg.asp?Page=21>. Viitattu 12.7.2012.

Fredriksson P. & Kaakinen J. 2011. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Vuosien 2008-2011 väliarviointi. [verkkajulkaisu] <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=125829&lan=fi>. Viitattu 25.8.2012.

Granfelt, R. Vankilasta vapauteen, kotiin, yhteiskuntaan. Asunnottomuuskirja - Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. s.101-112. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 13. Yliopistopaino.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Huuskonen, P. 2010. Vertaistuki - "en olekaan ainut". Asumispalvelusäätiö ASPA, Verkot-projekti 2007-2010. [verkkajulkaisu] <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki/>. Viitattu 25.7.2012.

Jyrkämä, O. & Huuskonen, P. 2010. Ammattilaiset vertaistoiminnan tukena. Vertaistoiminta kannattaa. [pdf-julkaisu] [http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta\\_kannattaa.pdf](http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf). Viitattu 25.7.2012.

Konttinen, E. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Kolmas sektori. [verkkajulkaisu] <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>. Viitattu 24.8.2012.

Laimio, A. & Karnel, S. 2010. Vertaistoiminta - kokemuksellista vuorovaikutusta. Vertaistoiminta kannattaa. [pdf-julkaisu] [http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta\\_kannattaa.pdf](http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf). Viitattu 25.7.2012.

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (Toim.). 2010. Syrjäytymistä vastaan Sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Livonia Print - Riika, Latvia 2010.

Lehtonen, L. & Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen ympäristö 3/2008. Ympäristöministeriö. Edita Prima Oy. Helsinki.

Lund, P. 2006. Torjuttu toivottomuus. PS-kustannus. WS Bookwell Oy Juva 2006.

Malin, K. 2006. Vertaistoiminnalla vähennetään huumehaittoja. Yhteiskuntapolitiikka 71 (2006):2 s. 197-203. [pdf-julkaisu] <http://yp.stakes.fi/NR/rdonlyres/DC4479CB-5171-454E-8B78-BA0D014DC22B/0/062malin.pdf>. Viitattu 5.7.2012.

Mead S. & MacNeil C. 2004. Peer Support: What Makes It Unique? [pdf-julkaisu] <http://www.mentalhealthpeers.com/pdfs/PeerSupportUnique.pdf>. Viitattu 27.7.2012.

Ohjelmatyöryhmä AHKERAT 2008. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä. [verkkajulkaisu] <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=79084&lan=fi>. Viitattu 25.8.2012.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen 2012-2015. [verkkajulkaisu] <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=132651&lan=fi>. Viitattu 25.8.2012.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html). Viitattu: 22.11.2011.

Sandelin, J. 2005. Missbruk - orsak till eller symptom på hemloshet? Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 6/05. s. 475-478. [pdf-julkaisu] <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/89A07B9C-5A73-46F8-A0E0-F9E85F9A3EDE/0/Nat06.pdf>. Viitattu 6.7.2012.

Särkelä M. 2009. MITEN HUONO-OSAINEN VOI OLLA OSALLINEN? Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Pro gradu-tutkielma. Yhteiskuntapolitiikka/Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteri ohjelma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. [pdf-julkaisu] [https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21271/URN\\_NBN\\_fi\\_jyu-200907071760.pdf](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21271/URN_NBN_fi_jyu-200907071760.pdf). Viitattu: 9.11.2011.

Toimintasuunnitelma 2012. Vailla vakinaista asuntoa ry. [pdf-julkaisu] <http://www.vvary.fi/Vva%20ry%20Toimintasuunnitelma%202012.pdf>. Viitattu 5.8.2012

Toom, A., Onnismaa, J. & Kajanto, A. (Toim.) 2008. Hiljainen tieto. Tietämistä, toimimista, taitavuutta. Aikuiskasvatuksen 47. vuosikirja. Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Vailla vakinaista asuntoa ry. [verkkajulkaisu]. <http://www.vvary.fi>. Viitattu: 14.11.2011.

Vailla vakinaista asuntoa ry osavuositarkastus huhtikuu-kesäkuu 2011. [pdf-julkaisu] <http://www.vvary.fi/osavuositarkastus%20huhti-kesakuu%202011-1.pdf>. Viitattu 25.8.2012

Vailla vakinaista asuntoa ry osavuositarkastus tammikuu-maaliskuu 2011. [pdf-julkaisu] [http://www.vvary.fi/Vva%20ry\\_osavuositarkastus%20tammi-maaliskuu2011.pdf](http://www.vvary.fi/Vva%20ry_osavuositarkastus%20tammi-maaliskuu2011.pdf). Viitattu 25.8.2012

Vailla vakinaista asuntoa ry osavuositarkastus ajalta tammikuu-kesäkuu 2012. [pdf-julkaisu] <http://www.vvary.fi/Vva%20ry%20osavuositarkastusx%20tammi-kesakuu%202012.pdf> Viitattu 25.8.2012

Vahtivaara, J-M. 2010. Kokemustieto - vertaistuesta vaikuttamiseen. Vertaistoiminta kannattaa. [pdf-julkaisu] [http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta\\_kannattaa.pdf](http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf). Viitattu 25.7.2012.

Vepan säännöt 2011. Vepan toimitilojen seinä.

Voutilainen, E. 2004. Kohtaaminen - sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä. Kansalaisfoorumi. Sivistysliitto. Opintokeskus. SKAF ry. [verkkajulkaisu] [http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen\\_paaoma\\_ja\\_yhteisollisyys/kohtaaminen\\_-\\_sosiaalista\\_paaomaa\\_ja\\_yhteisollisytta/](http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paaoma_ja_yhteisollisyys/kohtaaminen_-_sosiaalista_paaomaa_ja_yhteisollisytta/). Viitattu 19.7.2012.

Asiantuntija haastattelut:

Korkalainen, A-P. 2012. Haastattelu 3.1.2012. Helsinki.

Pyyyaara, U. 2011. Haastattelu 13.12.2011. Helsinki.

## Kuvat

Kuva 1. Näkymä Vepan tiloista. (Kuurne 2011.)

## Kuviot

Kuvio 1. Reittejä asunnottomuuteen (Lehtonen & Salonen2008: 103.)

Kuvio 2. Asunnottomien määrä 1987 - 2011 (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 2.)

Kuvio 3. Teemarunko.

## Taulukot

Taulukko 1. Asunnottomuuden typologia (Lehtonen & Salonen 2008: 22.)

Taulukko 2. Helsingin asunnottomuuden vertailutiedot 2010 - 2011. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2012: 8)



## Liitteet

### Liite 1 Haastatteluiden teemarunko

#### HAASTATTELUIDEN TEEMAT

Vva ry halusi saada vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

- Onko merkitystä, että Vepa kuuluu asunnottomien etujärjestykseen vai onko Vepa "vain kohtaamispaikka"?
- Onko merkitystä, että paikalla on ammattityöntekijä?
- Kokevatko kävijät olevansa vertaisia, vapaaehtoisia vai kävijöitä vai kaikkia?

#### Kävijöiden teemarunko aputeemoineen

- Taustat
  - Henkilöhistoria
  - Elämäntilanne
- Asioiminen Vva ry:ssä
  - Vva:n toimintojen löytäminen
  - Käyntihistoria (kuinka usein, kuinka pitkään jne.)
  - Kokemuksen työntekijöistä ja toiminnasta
  - Syytä Vva:ssa käymiseen
  - Onko ennen uudistusta käynyt Arskan pesulassa tai kohtaamispaikassa
- Muut verkostot
  - Onko käyttänyt muita vastaavia palveluita
  - Muut tahot jossa käy
- Vertaistuen merkitys

Työntekijöiden haastattelut ovat ns. asiantuntijahaastatteluja, joita ei analysoida. Työntekijä haastattelut ovat tausta- ja lisätietojen saamiseksi Vva ry:n ja Vepan toiminnasta.

#### Työntekijöiden teemarunko aputeemoineen

- Vepa
  - Toiminta
  - Tarkoitus
- Työntekijän rooli ja tehtävät
- Vepassa kävijät
  - Ketä Vepassa käy
  - Kuinka paljon kävijöitä
  - Sukupuolijakauma
- Muutoksen vaikutukset
  - Onko Vepan, Arskanpesulan ja kohtaamispaikan yhdistyminen vaikuttanut kävijöihin
  - Käykö Vepassa samoja kävijöitä kuin kävi Arskanpesulassa ja kohtaamispaikassa

## Liite 2 Haastattelun suostumuslomake

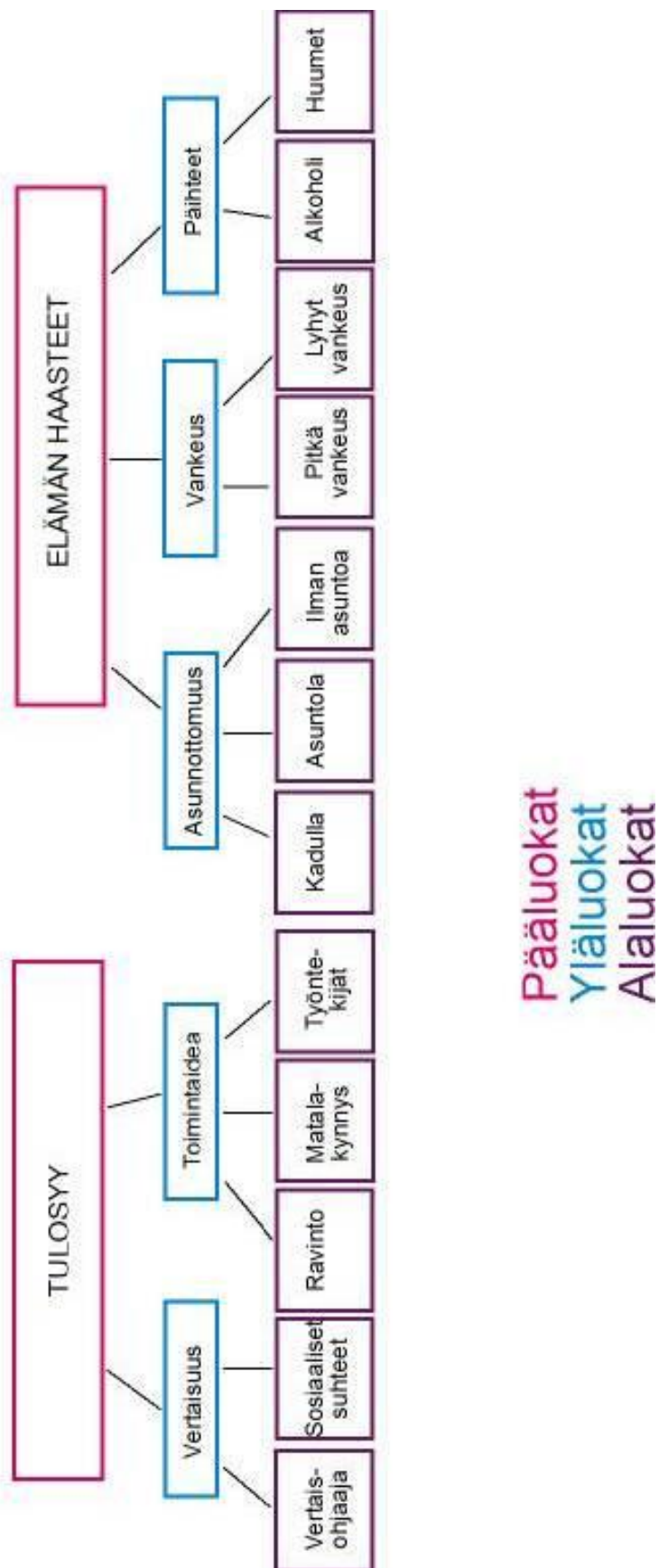
Olen saanut kirjallista ja suullista tietoa opinnäytetyöstä. Olen myös saanut esittää kysymyksiä liittyen opinnäytetyöhön. Olen tietoinen, että opinnäytetyöhän liittyvään haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Olen tietoinen, että haastattelussa käydyt asiat ovat luottamuksellisia ja opinnäytetyön tekijät ovat salassapitovelvollisia. Haastattelut säilytetään opinnäytetyön valmistumiseen asti, jonka jälkeen ne tuhotaan asiaan kuuluvasti. Opinnäytetyössä ei ilmene haastateltavan nimi, eikä mitään tietoja joista hänet voidaan tunnistaa. Opinnäytetyössä tullaan käyttämään suoria lainauksia, mutta näissäkään ei ole tunnistustietoja.

Suostun osallistumaan haastatteluun:

päiväys \_\_\_\_\_ allekirjoitus \_\_\_\_\_

Liite 3 Teemoittelu runko

# TEEMAT



Pääluokat  
Yläluokat  
Alaluokat